МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання
Кафедра соціальної філософії та управління

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні»

Здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня,
ІІ курсу, групи МПАЗ-21-1,
спеціальності (281 «Публічне управління та адміністрування»),
освітня програма («Регіональне управління та самоврядування»)

_____ Велієва Тімура Ельхановича

Науковий керівник: _____ Канцур Інна Григорівна, к.е.н., доцент

Керівник освітньо-професійної
програми _____ Самойлова Ірина Іванівна, к.н.держ.упр., доцент

Допущено до захисту за рішенням кафедри соціальної філософії та управління
протокол від «27» 01 2023 № 108

Завідувач кафедри соціальної філософії
та управління _____ Чупрій Леонід Васильович, д.політ.н., доцент

Ірпінь – 2023

Реєстрація № 21 30.01.2023
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки 25.01.23
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту відмінно 02.02.23
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: Я.І. Вершавець
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:
І.І. Самойлова
(підпис) (ініціали, прізвище)
Н.В. Грабовенко
(підпис) (ініціали, прізвище)
М.В. Гуляєвський
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	28		
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	8		
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	3		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	**від 0 до 50**	44		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	4		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	44		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	88		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
88	B	4	02.02.23	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Центр післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання
Кафедра соціальної філософії та управління
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітня програма «Регіональне управління та самоврядування»

Затверджую
В.о. завідувача кафедри
_____ Н.В. Грабовенко
«___» _____ 2021 р.

Завдання на випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу
здобувачу вищої освіти
Велісву Тімуру Ельхановичу

1. Тема випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи «Вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні»
Затверджена наказом ректора від «31» 12 2021 №142
2. Строк здачі закінченої роботи 25.01.2022
3. Цільова установка – визначення рекомендацій щодо напрямів вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні
Мета дипломної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні змісту державного регулювання системи розвитку фізичної культури і спорту на регіональному рівні та розробленні практичних рекомендацій щодо формування дієвої системи державного управління, які спрямовані на розвиток фізичної культури і спорту України, зокрема в її регіонах.
Об'єктом дослідження є державне регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні.
Базою дослідження є Громадська організація Відділення Національного Олімпійського Комітету України в Київській області.
Предметом дослідження є вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні.
4. Вихідні дані до роботи: Закони України, Постанови та Розпорядження Кабінету Міністрів України, які регулюють питання державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту, монографії з досліджуваної проблеми, публікації в наукових періодичних виданнях, матеріали офіційних сайтів органів державної влади України та провідних країн світу, органів місцевого самоврядування, неурядових організацій, довідкові й статистичні матеріали, матеріали ГО Відділення НОК України в Київській області.
5. Перелік графічного матеріалу. Таблиця 2.1.Рейтинг відділень НОК України за показниками 2016-2020 рр.; Таблиця 2.2. Обсяг коштів місцевих бюджетів, виділених на діяльність регіональних відділень НОК України у 2020 році; Рис.

2.1. Структура видатків загального фонду бюджету Ірпінської територіальної громади на 2022 рік; Рис. 2.2. Видатки загального фо галузі «Фізична культура і спорт» Ірпінської міської територіальної гро 2022 рік, грн.
6.Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік пи кожним розділом): Розділ 1. Теоретичні засади державного регу розвитку системи фізичної культури і спорту; 1.1. Сутнісна характе державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спор Особливості сучасного розвитку фізичної культури і спорту в рег країнах Європи; Розділ 2. Сучасний стан державного регулювання р системи фізичної культури і спорту в регіоні; 2.1. Аналіз ді регіональних відділень Національного олімпійського комітету (НОК) у 2.2. Розвиток системи фізичної культури і спорту в Київській області; Р Проблеми та напрями вдосконалення державного регулювання р системи фізичної культури і спорту в регіоні

7.Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фак
1	2	3	
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	15.10.2021	15.10
2	Підготовка першого розділу роботи та подання його керівнику	29.06.2022	29.06
3	Підготовка другого розділу роботи та подання його керівнику	21.11.2022	21.11
4	Підготовка третього розділу роботи та подання його керівнику	09.01.2023	09.01
5	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	12.01.2023	12.01
6	Отримання відгуку керівника	25.01.2023	25.01
7	Отримання зовнішньої рецензії	25.01.2023	25.01
8	Попередній захист роботи	23.01.2023	23.01
9	Допуск роботи зав. кафедри до захисту	26.01.2023	26.01
10	Захист роботи	Згідно графіку освітнього процесу	02.02.2023

8.Дата видачі завдання «11» 01 2022

9.Керівник випускної каліфікаційної (дипломної) роботи _____ І.Г. Канцур

10. Керівник освітньо-професійної програми _____ І.І. Самойло

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Т.Е. Велієв

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ……..3

ВСТУП……4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ……...8

1.1. Сутнісна характеристика державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту..……..8

1.2. Особливості сучасного розвитку фізичної культури і спорту в регіонах у країнах Європи……..16

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В РЕГІОНІ……....32

2.1. Аналіз діяльності регіональних відділень Національного олімпійського комітету (НОК) України……...……..32

2.2. Розвиток системи фізичної культури і спорту в Київській області…..……45

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В РЕГІОНІ…….....52

ВИСНОВКИ……..64

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……72

ДОДАТКИ……78

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров’я;

ЄС – Європейський Союз;

ІЛР – індекс людського розвитку

НОК – Національний олімпійський комітет;

ОДА – обласна державна адміністрація;

ОКУ – Олімпійський комітет України

ОМС – орган місцевого самоврядування;

ООН – організація об’єднаних націй;

ОТГ – об’єднана територіальна громада;

УНОК – Український національний олімпійський комітет.

ВСТУП

Удосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту є актуальною науковою проблемою, оскільки ці види економічної діяльності відіграють важливу роль в ефективному функціонуванні регіонального соціального комплексу. Спорт є однією з важливих складових життя будь-якої сучасної держави. Досягнення в галузі спорту не лише піднімають престиж України та її регіонів, приносять прибуток спортсменам і їх федераціям, створюють додаткові робочі місця, але і пропагують здоровий спосіб життя, що безпосередньо впливає на працездатність населення. На думку ряду фахівців, загальновизнаним є той факт, що сфера фізичної культури і спорту, особливо масовий спорт або спорт для всіх, покликана вирішувати багато соціально-економічних проблем регіону, такі, як об'єднання суспільства, відвернення молоді від згубних звичок, профілактика захворювань, збільшення середньої тривалості життя та його якісного рівня. Тому, маючи безперечну соціальну значущість, спортивні послуги є архіважливими об’єктами державного регулювання.

Так, розвиток фізичної культури і спорту як найменш витратний і найбільш ефективний засіб форсованого фізичного й морального оздоровлення нації, покликаний забезпечити формування фізичних, естетичних і моральних якостей людської особистості, профілактику захворювань, фізичної та психоемоційної рекреації і реабілітації людини, об’єднання сім’ї, організацію дозвілля. Фізкультурно-спортивні громадські рухи зближують особисті і громадські інтереси, формують здоровий морально-психологічний клімат у різних соціально-демографічних групах населення, особливо в молодіжному середовищі. Фізична культура, будучи частиною загальної культури людини, її здорового способу життя, багато в чому визначає її поведінку під час навчання, на виробництві, в побуті, у спілкуванні.

В останні роки поточна система місцевого самоврядування вже не сприймається українцями, а регіони хочуть отримати більше коштів, тому влада вирішила провести адміністративно-територіальну реформу, яка стала однією з найсерйозніших і найважливіших реформ. У результаті реформаційні процеси

спричинили істотні перетворення в соціально-економічному житті й державно-політичній організації країни, вони водночас пов’язанні зі значними змінами у сфері фізичної культури і спорту. За таких умов особливого значення набуває всебічне підтримання сфери фізичної культури та спорту з боку держави. Даний факт зумовлює необхідність вирішення проблеми формування дієвої системи державного управління розвитком фізичної культури і спорту на регіональному рівні.

Основними завданнями фізичної культури і спорту в Україні є постійне підвищення рівня здоров’я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві.

Вагомий внесок у розвиток теоретичного та практичного обґрунтування проблемних питань державного управління фізичною культурою і спортом зробили як вітчизняні, так і закордонні науковці і практики, зокрема: Амосов О., Андрійко О., Антошкіна Л., Бакуменко В., Бауєр В., Бульба В., Вавренюк С., Гасюк І., Куделко В., Олійник М., Ярова Н.та інші. На розвиток соціології фізичної культури і спорту істотно вплинули погляди Т. Веблена і М. Вебера. Однак вивчення тенденцій і напрямів вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні в нових соціально-економічних умовах викликає необхідність дослідження даної теми.

Мета дипломної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні змісту державного регулювання системи розвитку фізичної культури і спорту на регіональному рівні та розробленні практичних рекомендацій щодо формування дієвої системи державного управління, які спрямовані на розвиток фізичної культури і спорту України, зокрема в її регіонах. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити сутність державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту;

- виявити особливості сучасного розвитку фізичної культури і спорту в регіонах у країнах Європи;

- проаналізувати діяльність регіональних відділень Національного олімпійського комітету (НОК) України;

- дослідити розвиток системи фізичної культури і спорту в Київській області;

- визначити проблеми та напрями вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні.

Об'єктом дослідження є державне регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні.

Базою дослідження є Громадська організація Відділення Національного Олімпійського Комітету України в Київській області.

Предметом дослідження є вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні.

Методологічною базою дослідження є сучасні теоретичні розробки вітчизняних і зарубіжних учених з проблем державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні. З метою комплексного, всебічного дослідження системи державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні, визначення її організаційної структури, функцій і методів, функціональних взаємозв'язків між окремими її елементами, особливостей сучасного розвитку в роботі використано системний, структурно-функціональний, діалектичний, ситуаційний, нормативний та кількісний підходи. Крім того, застосовувалися методи індукції, дедукції, абстрагування, узагальнення, аналізу і синтезу для теоретичного узагальнення й формулювання мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження. За допомогою формально-логічних методів досліджено сутність державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні.

Інформаційну й емпіричну базу дослідження становили Конституція України, закони та інші нормативно-правові акти України, монографії з досліджуваної проблеми, публікації в наукових періодичних виданнях, переважно фахових, матеріали офіційних сайтів органів державної влади України та провідних країн світу, органів місцевого самоврядування, неурядових організацій, довідкові й статистичні матеріали.

Основні положення й висновки кваліфікаційної роботи можуть бути використані у навчальному процесі, а також у роботі органів державної влади та місцевого самоврядування в контексті вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

1.1. Сутнісна характеристика державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту

Значення фізичної культури й спорту в сучасному світі засноване на визнанні безумовної важливості фізкультурно-спортивної діяльності для людини, держави й суспільства в цілому. Необхідність залучення всієї сукупності засобів і методів фізичної культури й спорту пояснюється насущною потребою зміцнення здоров'я, поліпшення фізичної підготовленості й формування здорового способу життя в підростаючого покоління.

До явищ фізичної культури (як елемента загальної культури) відносяться ті способи, види й результати людської діяльності, які спрямовані на перетворення людиною своєї власної природи. Ця частина загальної культури, яка впливає безпосередньо не на предмети зовнішнього середовища, а на саму людину, що є частиною цієї природи, на його якості, можливості, здатності.

«Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» фізична культура – це складова частина культури, область соціальної діяльності, що представляє собою сукупність духовних і матеріальних цінностей, створюваних і використовуваних суспільством з метою фізичного розвитку людину, зміцнення його здоров'я й удосконалення його фізичної активності» [34].

Фізична культура впливає на життєво важливі сторони індивіда, отримані у вигляді задатків, які передаються генетично й розбудовуються в процесі життя під впливом виховання, діяльності й навколишнього середовища. Вона задовольняє спеціальні потреби в спілкуванні, грі, розвазі, у деяких формах самовираження особистості через соціально активну корисну діяльність [23, с. 92].

«Фізичну культуру можна розглядати як особливий рід культурної діяльності, результати якої корисні для суспільства й особистості в соціальному житті, у системі освіти й виховання, у сфері організації праці, повсякденного побуту, здорового відпочинку. Фізична культура проявляє свій виховний,

освітній, оздоровчий, екологічний вплив. Сказане означає, що фізична культура здійснює вплив не тільки на біологічну основу особистості, але й на її біосоціальну цілісність. Тому неможливо судити про фізичну культуру особистості, лише опираючись на розвиток її фізичних можливостей, без обліку думок, почуттів, ціннісних орієнтацій, спрямованості й ступеня розвиненості інтересів, потреб, переконань. Використанням фізичних вправ як засобів лікування захворювань і відновлення функцій організму, порушених або втрачених внаслідок захворювань, травм, перевтоми й інших причин займається оздоровчо-реабілітаційна фізична культура. Її різновидом є лікувальна фізична культура, яка має широкий комплекс засобів і методів (лікувальна гімнастика, дозована ходьба, біг і інші вправи), пов'язаних з характером захворювань, травм або інших порушень функцій організму. Існують так звані фонові види фізичної культури. До них відносять гігієнічну фізичну культуру, включену в рамки повсякденного побуту (ранкова гімнастика, прогулянки, інші фізичні вправи в режимі дня, не зв'язані зі значними навантаженнями) і рекреативну фізичну культуру, засоби якої використовуються в режимі активного відпочинку (туризм, фізкультурнооздоровчі розваги)» [25].

Реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту неможлива без координації дій усіх гілок влади (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень, державні адміністрації та органи місцевого самоврядування). Верховна Рада України, як єдиний орган законодавчої влади, забезпечує створення основ нормативно-правової бази розвитку фізичної культури і спорту.

«Державне регулювання фізичною культурою являє собою сукупність виконавчих органів та законодавчих документів, матеріальних і духовних цінностей. До перших ставляться виконавчі та законодавчі органи, законні та підзаконні акти, до другої спортивні спорудження, реманент, спеціальне устаткування, спортивне екіпірування, медичне забезпечення. До третіх можна

віднести інформацію, твори мистецтва, різноманітні види спорту, гри, комплекси фізичних вправ, етичні й правові норми, що регулюють поведінку людини в процесі фізкультурно-спортивної діяльності й інше».

«Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [34] державна політика у сфері фізичної культури і спорту ґрунтується на засадах:

- визнання фізичної культури і спорту як пріоритетного напряму гуманітарної політики держави;

- визнання фізичної культури як важливого чинника всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя;

- визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави;

- забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності;

- гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту;

- забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, учасників та глядачів спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів;

- сприяння безперервності та послідовності занять фізичною культурою і спортом громадян різних вікових груп;

- утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури і спорту;

- створення умов для соціального та правового захисту громадян у сфері фізичної культури і спорту;

- забезпечення підтримки громадських об’єднань фізкультурно-спортивної спрямованості;

- забезпечення різноманітності, високої якості та доступності фізкультурно-спортивних послуг для громадян;

- забезпечення умов для підтримки напрямів фізичної культури і спорту;

- забезпечення доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд;

- заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту;

- орієнтування на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури і спорту, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у цій сфері» [34].

«Державне управління фізичною культурою і спортом здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, за сприяння відповідно інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування»[32].

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності громадських об’єднань фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту у здійсненні фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності ветеранів фізичної культури і спорту, проведенні спортивних змагань та заходів, підготовці та участі ветеранів фізичної культури і спорту у відповідних міжнародних спортивних змаганнях.

«Стаття 23 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [34] регламентує, що Національний олімпійський комітет України - громадське об’єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, основним завданням якої є забезпечення розвитку олімпійського руху в Україні як складової частини міжнародного олімпійського руху, метою якого є:

- пропаганда та впровадження відповідних принципів та ідеалів;

- сприяння розвитку фізичної культури і спорту;

- зміцнення міжнародного спортивного співробітництва;

- участь в Олімпійських іграх та інших міжнародних спортивних змаганнях та заходах, що проводяться Міжнародним та Європейським олімпійськими комітетами;

- виконання інших завдань і заходів, передбачених статутом Національного олімпійського комітету України, відповідно до Олімпійської хартії».

Національний олімпійський комітет України діє на підставі статуту, який відповідає Олімпійській хартії, може мати свої відділення в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

«Національний олімпійський комітет України відповідно до Олімпійської хартії, зокрема:

- представляє Україну на Олімпійських іграх, у Міжнародному олімпійському комітеті, міжнародних олімпійських організаціях, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України;

- здійснює заходи щодо забезпечення прав інтелектуальної власності Міжнародного олімпійського комітету;

- визнає спортивні федерації з олімпійських видів спорту».

«Органи державної влади сприяють розвитку матеріально-технічної бази Національного олімпійського комітету України, надають Національному олімпійському комітету України фінансову та організаційну допомогу щодо розвитку олімпійського руху» [34].

«Органи місцевого самоврядування можуть підтримувати діяльність місцевих осередків Національного олімпійського комітету України та надавати їм фінансову та організаційну допомогу на розвиток олімпійського руху в регіонах» [34].

«Державне регулювання системи фізичного виховання і спорту в Україні має своє організаційне оформлення, якому як виду галузевої людської діяльності сприяє забезпечення правової регламентації на рівні органів державної влади, що перетворює галузеву діяльність у галузь державного

управління. Як справедливо відзначається в літературі, галузь державного регулювання — це вид діяльності людей, інституціолізований в організаціях, лінійно підлеглих одному центру. У досліджуваній сфері організаційне оформлення забезпечує наукову, методичну, технічну, нормативну єдність, раціональну кадрову й фінансову політику» [17, с. 92].

Як і будь-яка сфера, фізична культура й спорт потребує правового оформлення, яке:

1) надає всій системі фізичного виховання оптимальне регулювання, цілеспрямованість і гарантованість;

2) створює умови для розробки довгочасної програми розвитку цієї системи;

3) визначає стабільність ресурсного забезпечення системи фізичного виховання в цілому й на цій основі вдосконалює форми і методи керівництва.

Як особливий предмет державного регулювання - фізичне виховання і спорт врегульоване законодавчими й підзаконними актами різної юридичної сили. При цьому серед правових інститутів галузі спортивного права можна виділити загальні, галузеві, підгалузеві й функціональні. Формою вираження правових інститутів є окремі акти представницьких органів і органів державного регулювання, положення й статути, правила й інструкції.

«У справі успішного розвитку й регулювання фізичною культурою й спортом значну роль відіграє Конституція України [26]. Конституція проголошує право кожної людини на охорону здоров'я. Відповідно до Конституції України фінансуються державні програми охорони й зміцнення здоров'я населення, ухвалюються заходи щодо розвитку державної, муніципальної й приватної систем охорони здоров'я, заохочується діяльність, що сприяє зміцненню здоров'я людину, розвитку фізичної культури й спорту, екологічному й санітарно-епідеміологічному благополуччю.

Згідно з Конституцією України загальні «..питання фізичної культури й спорту перебувають у спільному веденні держави. За предметами спільного ведення видаються державні закони й інші нормативно-правові акти держави.

Чинне законодавство визначає, що розвиток фізичного виховання громадян є частиною діяльності української держави з охорони здоров'я населення. Таким чином, фізичне виховання виступає складною комплексною системою державного регулювання, що вимагає адекватної сукупності нормативно-правових актів і організаційних форм управління» [34].

Науковці зазначають: «розуміння сутності державного регулювання у сфері фізичної культури і спорту на регіональному рівні нерозривно пов’язане із процесами регіоналізації та змістовим наповненням понять «регіон» та «регіональне управління». Сьогодні адміністративно-територіальні одиниці в Україні розрізняються за трьома ознаками: за географічними, за своїм статусом, за місцем у системі адміністративно-територіального устрою України» [44].

Держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики, створенням відповідних державних органів, фінансового, матеріально-технічного, кадрового та інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також виконання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів із громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Поняття «державне регулювання фізичної культури і спорту на регіональному рівні» визначено «..як комплексну, системну діяльність органів державної влади регіонального рівня з метою розвитку галузі фізичної культури і спорту в регіоні, задоволення потреб територіальної громади, духовних, фізичних, інтелектуальних запитів громадян з урахуванням соціальних, економічних, національних, етнічних чинників» [45].

У вузькому розумінні державне регулювання фізичною культурою і спортом на регіональному рівні – це реалізація функцій управління регіональним виконавчим органом державної влади у сфері фізичної культури і спорту з метою розвитку галузі фізичної культури і спорту на основі врахування чинників соціально-економічного розвитку регіону, запитів

територіальної громади, реалізації регіональної політики у сфері фізичної культури і спорту.

Щодо формування дієвої системи державного регулювання розвитком фізичною культурою і спортом, то варто зазначити, що воно здійснюється:

1) на центральному рівні – органами управління з питань фізичної культури і спорту;

2) на регіональному рівні – органами управління фізичною культурою і спортом;

3) на місцевому рівні – місцевими органами управління (Управління з фізичної культури і спорту районних адміністрацій і міських рад);

4) на рівні селищних утворень – громадськими комісіями або відділами з фізичної культури і спорту [28].

«Повноваження обласних і районних державних адміністрацій, відповідних рад і органів місцевого самоврядування включають державне регулювання спортивної сфери на регіональному рівні і в межах визначених повноважень. Вони:

- можуть здійснювати виконавчі та організаційно-розпорядчі функції щодо організації та розвитку сфери фізичної культури і спорту;

- можуть приймати у встановленому порядку регіональні програми розвитку сфери фізичної культури і спорту і вживають заходи щодо їх виконання;

- можуть сприяти фізкультурно-оздоровчій та спортивній діяльності у своєму регіоні і створенню сучасної інфраструктури сфери фізичної культури і спорту;

- можуть організовувати та проводити різноманітні фізкультурноспортивні заходи та фестивалі і забезпечують участь представників регіону у всеукраїнських спортивних заходах;

- можуть здійснювати соціальну рекламу у сфері фізичної культури і спорту;

- можуть залучати керівництво підприємств, організацій та установ, що розташовані на підпорядкованій їм території, до розв’язання проблем розвитку фізичної культури і спорту;

- можуть здійснювати іншу діяльність у сфері фізичної культури і спорту, що не протирічить чинному законодавству» [34].

Таким чином, Україна створила управлінську вертикаль, яка дозволяє виконувати на достатньому рівні підтримку і розвиток спортивної сфери. Окрім державних органів управління, розвиненню масовості в сфері фізичної культури і спорту, пропагуванню та організації спортивного руху на територіальному рівні сприяють громадські об’єднання спортивного спрямування.

1.2. Особливості сучасного розвитку фізичної культури і спорту в регіонах у країнах Європи

Інтерес до розвитку спорту в країнах Європи обумовлюється існуючими негативними тенденціями. Встановлено, в Україні найкоротший термін здорового життя. Експерти проаналізували показники тривалості здорового життя громадян 204 країн світу протягом 1950-2019 рр. і дійшли висновку, що європейською країною з найнижчою тривалістю життя в доброму здоров'ї, а саме 61,7 роки, і є Україна. Тоді як середня тривалість повноцінного здорового життя в усьому світі досягає приблизно 63,5 років.

«Одночасно, в Польщі цей показник - 68,0, в Чехії - 68,5, у Великобританії - 68,9, в Німеччині - 69,5, в Італії - 71,0, у Франції - 71,2, а в Іспанії - 71,3 роки. З країн Азії найдовше зберігають здоров'я громадяни Сінгапуру - до 73,9 років і Японії - до 73,3 років. У США здорове життя людей триває в середньому до 65,2 років» [13].

Особливості залучення населення до фізкультурно-оздоровчих занять і спорту в країнах Європи були розглянуті в ряді наукових досліджень. Були

розкриті структурні характеристики спортивних організацій, які мають забезпечувати створення сприятливих умов для занять населення різного віку [1]. Важливими слід вважати встановлення механізмів та особливостей формування здоров'яздатних та фізичних компетентностей студентів у процесі їх фізичного виховання [2], здатності молоді самостійно і компетентно організовувати власну рухову активність [7].

Саме Європа історичний і культурний центр виникнення і поширення спорту. Історичне лідерство дає Європейському союзу підстави вважати себе лідером у формуванні концепцій і стандартів управління спортом.

Зауважимо, що загальні напрямки розвитку спорту визначені у Міжнародній хартії фізичного виховання, фізичної активності та спорту (проголошена Генеральною конференцією ООН, Париж, 1978 р.) [31], Спортивній Хартії Європи (Греція 1992 р.) [40], Європейському маніфесті «Молоді люди та спорт» (Лісабон, 1995 р.) [16], Стратегії в галузі фізичної активності для Європейського регіону ВООЗ, 2016-2025 рр. (Вільнюс, 2015 р.) [41] та інших важливих документах.

Розроблена інститутами ЄС і поширена у Білій книзі успішна модель розвитку спорту відіграє важливу роль в поглибленні регіональних інтеграційних процесів, просуванні європейської моделі за межі регіону і в перетворенні її на драйвер становлення глобальної системи управління спортом. Біла книга спорту була оприлюднена відносно недавно, 11 липня 2007 р. і стала першою комплексною ретельно ініціативою Єврокомісії по формуванню спільної позиції розвитку спорту в європейському регіоні [3].

У Білій книзі спорту ЄС визначаються базові положення про спорт як нову область спільної політики, формуються основні напрямки розвитку європейського спортивного руху, позначаються конкретні інструменти реалізації виробленої політики на практиці. Документи стосуються основ організації спорту, системи управління та специфіки регулювання економіки спорту з урахуванням його соціальної функції [21, с. 52].

«Специфіка спорту згідно Білої книги проявляється в наступних аспектах:

- у проведенні окремих змагань для чоловіків і жінок, необхідності обмеження кількості учасників, потреби забезпечити непередбачуваність результату спортивних подій і зберегти конкурентний баланс між командами, які беруть участь в змаганні;

- у незалежності і високій автономності спортивних структур, у різноманітті спортивних організацій, у пірамідальному принципі змагань від аматорських до професійних, у механізмі формування організацій за національною ознакою, наявності однієї федерації з виду спорту» [8, с. 210].

Для європейської моделі притаманне змішане фінансування, а участь держави має значну частину. Тут присутній «спортивно-комерційний» підхід до розвитку професійного спорту: в європейських країнах спортивне суперництво, а не заробляння грошей, як це домінує в моделі США, є пріоритетним фактором і обов'язковою умовою ведення спортивного бізнесу. Хоча загальною ознакою для обох цих моделей є підтримка дитячо-юнацького спорту і оздоровчого руху з місцевих бюджетів [8, с. 100].

«У ЄС найбільш активними учасниками регулярних занять спортом є особи від 18 до 60 років (майже кожен другий), а серед літніх людей - кожен четвертий. Результати порівняльного дослідження щодо місць і об'єктів масових спортивних практик дозволяють зробити наступні висновки. В країнах ЄС домінують заняття на природі/в парках, активність при переміщенні з дому на роботу і назад, клуби і фітнес-центри. Характерно, що перевага у використанні для занять спортом спортивних залів навчальних закладів властива жителям європейських країн з колишнього соціалістичного табору (Естонії, Литви, Латвії, Польщі, Болгарія та ін.)».

На першому місці у європейців група «здоров'язберігаючих» мотивів: зміцнення здоров'я (61%), релаксація (39%), отримання насолоди і задоволення (31%), контроль ваги тіла (24%) і нейтралізація ефектів старіння (15%). На другому місці мотиви фізичної гармонії: підтримання фізичної форми (41%), стрункість тіла (24%) і забезпечення кондицій (24%). На третьому місці соціальні мотиви: спілкування з друзями (22%), підвищення свого соціального

статусу і самооцінки (10%), пошук нових знайомих, краща інтеграція у співтовариство, знайомство з людьми інших культур (10%) і змагальність (6%).

«Стандарти як орієнтири комплексу вимог до об’єкта стандартизації в області організації масового спорту на регіональному і муніципальному рівнях мають два напрямки. Перший - оцінка наявності і повноти стандартів на регіональному та муніципальному рівні та їх порівняння з міжнародними практиками. Другий - оцінка стандартів на відповідність заявленим цілям вдосконалення якості та поінформованість про наявність таких стандартів».

Приміром, необхідно відзначити, що до теперішнього часу вже сформовані міжнародні стандарти фізичної активності, це радше норми, рекомендовані ВООЗ. До них належать такі: дорослим (18-64 років) практикувати фізичну активність помірної інтенсивності не менше 150 хвилин в тиждень або високої інтенсивності не менше 75 хвилин, що накопичуються протягом відносно коротких занять; дорослим додатково рекомендовано не менше 2-х днів в тиждень виконувати фізичні вправи на розвиток м’язів. Для людей старшого віку (65 років і старше) стандарти за обсягом витраченого на фізичну активність і вправи часу точно такі ж, як і для вікової групи (18-64), з урахуванням адекватності фізичного стану. Особам з обмеженими можливостями рекомендовано не менше 3-х днів на тиждень займатися вправами на рівновагу. Дітям і підліткам необхідно займатися фізичною активністю від помірної до високої інтенсивності не менше 60 хвилин на день (можна багаторазово по 10 хвилин) [41].

Крім того, індекс людського розвитку (ІЛР) розроблений економістом Махбубом уль-Хаком (Mahbub ul-Haq) в 1990 р. і використовується ООН як альтернативний показник суспільного прогресу, на противагу суто економічним оцінками. Адже суспільний розвиток слід оцінювати не тільки по показниках національного доходу, але також за досягненнями в області здоров'я і освіти, які піддаються вимірюванню в більшості держав.

«ІЛР - це сукупний показник рівня розвитку людини в країні, тому іноді його використовують як синонім таких понять як «якість життя» або «рівень

життя». ІЛР вимірює досягнення з точки зору стану здоров'я, отримання освіти і фактичного доходу громадян, за трьома основними напрямками. А саме: здоров'я і довголіття, вимірювані показником очікуваної тривалості життя при народженні; доступ до освіти, вимірюваний рівнем грамотності дорослого населення і сукупним валовим коефіцієнтом охоплення освітою; гідний рівень життя, вимірюваний величиною валового внутрішнього продукту на душу населення в доларах США за паритетом купівельної спроможності. Ці три виміри стандартизуються у вигляді числових значень від 0 до 1, середнє геометричне яких і є сукупний показник ІЛР в діапазоні від 0 до 1. Країни класифікуються: країни з дуже високим рівнем ІЛР, країни з високим рівнем, країни із середнім рівнем і країни з низьким рівнем ІЛР».

З числа держав колишнього СРСР в групі країн з високим рівнем ІЛР Казахстан (70), Азербайджан (76), Грузія (79), Україна (83) і Вірменія (87). З держав колишнього СРСР тільки країни Балтії змогли увійти до першої групи держав з дуже високим рівнем людського розвитку: Естонія займає 33 місце, Литва - 35, Латвія – 48 [36].

Європейське регіональне бюро ВООЗ наголошує, що створення умов, що сприяють фізично активному способу життя, завдання суспільства. У XXI столітті стимулювання фізичної активності має трактуватися не як розкіш, а потреба. Дії в цьому напрямі мають відповідати таким умовам:

- фокусуватися на питаннях фізичної активності в найширшому сенсі;
- носити мультисекторальний характер;
- включати заходи, що вживаються на рівні всього населення;
- покращувати умови для прояву фізичної активності;
- знижувати гостроту соціальної нерівності у відношенні доступу до відповідних умов і можливостей для прояву фізичної активності [43].

Роль органів місцевої влади полягає у будівництві і модернізації спортивних споруд з урахуванням потреб населення, організації різних видів активності та спорту всіх груп населення, у фінансуванні [11, с. 126].

«Так, у Німеччини реалізується концепція територіального управління масовим спортом, де управління ним відповідно до Конституції і федеральної структури країни є завданням Земель. В Німеччині немає єдиної структури управління спортом на рівні Земель. У Землях Баден-Вюртенберг, Мекленбург-Передня Померанія, Нижня Саксонія, Північний Рейн-Вестфалія, Саксонія, і Саксонія-Анхальт за розвиток спорту відповідають міністерства у справах культури. В інших (Баварія, Бранденбург, Гессен, Шлезвіг-Гольштейн) міністерства у справах освіти, науки і мистецтва, з питань освіти і спорту, у справах жінок, праці і соціального порядку та ін. В Тюрінгії це Міністерство з соціальних питань і охорони здоров'я, в Рейланд-Пфальце Міністерство внутрішніх справ, а в Землях Бремен і Гамбург сенатори з внутрішніх справ тощо [39, с. 46]. Загальне управління фізкультурою і спортом, а також питаннями масового спорту здійснюється урядами земель спільно з федеральним урядом, національними спортивними організаціями, містами, общинами і комунами. Залежно від регіональної специфіки, попиту населення на послуги фізичної культури і спорту, організація масового спорту в Землях різна, але незалежно від цього існують єдині пріоритети: фізична культура і спорт у школах, підготовка викладачів фізичного виховання; студентський спорт; фізкультура і спорт для всіх, перш за все молоді, жінок, літніх та інвалідів; будівництво, модернізація і утримання спортивних споруд; сприяння спорту вищих досягнень; допомога спортивним клубам і командам» [28, с. 38].

Землі Німеччини відповідають за спорт на місцевому рівні («Спорт для всіх», шкільний і університетський спорт), за підтримку спортивних установ та інфраструктури. Крім того, одна з основних задач Земель це забезпечення рівних умов для занять спортом в різних населених пунктах.

Аналіз фінансового забезпечення розвитку фізичної культури і спорту свідчить, шо кошти на цю діяльність перш за все надходять від платників податків з федерального і Земельного бюджетів. Крім того, кошти надходять від лотерейних товариств і організацій. В різних Землях це відбувається по-різному. Так, в Землі Баден-Вюртемберг ці кошти відраховуються через

держбюджет повністю, а в Баварії, Рейнланд-Пфальце, Шлезвіг-Гольштейні частково. У Гессені та Північному Рейні-Вестфалії лотерейні організації частину коштів переводять спортивним спілкам безпосередньо [11, с. 132].

Будівництво і реконструкція спортивних споруд - одна із значних статей витрат Земель і муніципалітетів, а на ці цілі витрачаються мільярди марок. Велике місце в діяльності Земель займає сприяння спортивним організаціям. Причому допомога надається тільки тоді, коли власних коштів для вирішення поставлених завдань у цих організацій не вистачає. Ці субсидії використовуються для оплати адміністративних витрат, придбання спортивного інвентарю та обладнання, виїзду спортсменів на змагання, проведення навчально-тренувальної роботи та організації змагань. Муніципальні органи влади в округах, містах і громадах вважають себе першими помічниками в діяльності спортклубів. Громади і міста безкоштовно надають муніципальні спортивні споруди в розпорядження клубів, незважаючи на значні витрати з їх утримання [11, с. 132-133].

«Заслуговує на увагу розвиток фізичної культури і спорту в Баден-Вюртемберзі (Земля, що характеризується як найбільш інноваційний регіон Європейського Союзу), де понад 3,7 млн. мешканців займаються в 11400 спортивних клубах, при загальний кількості населення 10,7 млн. осіб.

Урядом Землі у 2016 р. було подовжено «Пакт солідарності Спорту» до 2021 р. Завдання уряду сприяти професійним і аматорським видам спорту. Фінансування на ці цілі передбачено в розмірі близько 70 млн. доларів на рік, що свідчить про надійне фінансування розвитку фізкультури і спорту. Крім цього, у 2016 р. особливу увагу було приділено професійним фізкультурно-спортивним кадрам, які вперше з 1960 р. отримують збільшення заробітної плати. Також, 17 мільйонів євро на рік мало бути направлено на будівництво муніципальних спортивних споруд» [31].

У країні існує 11 різних програм підтримки спорту, які відрізняються історичними, фінансовими і територіальними особливостями. Ці програми вирішують у федеральних Землях такі завдання: 1) сприяння будівництву

спортивних споруд; 2) розвиток спорту в школах і вишах; 3) сприяння спортивним організаціям, спортивним клубам і командам; 4) допомога особливим групам (інвалідам, ув'язненим, іноземцям і т. д.) [11, с.133].

Концепція розвитку спорту у Франції має виражену регіональну специфіку. В країні 22 регіони, 90 департаментів і 36 тисяч територіальних громад (комун). У містах діють муніципальні спортивні асоціації, яких в середині 1990-х рр. було близько 700. В більшості - Будинки спорту або спортивно-оздоровчі центри. Роботу асоціацій координують відділи спорту.

Спортивні бюджети муніципалітетів різняться і залежать не тільки традицій, наявності професійних та інших команд, спортивних споруд, а й від ставлення керівництва до спорту. У середньому в провінціях Франції на спорт витрачається 10,33 франка на одну людину. В бюджетах провінцій частка витрат на спорт від 1,65 до 6,93%, тоді як бюджет Міністерства спорту складає 0,18% від загального державного бюджету. Щорічно місцеві органи влади витрачають на розвиток фізичної культури та спорту в своїх областях, містах, регіонах і комунах близько 22-25 млрд. франків [28].

«Велике значення в розвитку фізичної культури і спорту у Франції відіграють громади, які мають назву комуни. Як правило, переважна більшість з них витрачає на потреби спорту 5% комунального бюджету. Згідно з даними анкетування серед 400 комун більшість віддають перевагу розвитку «Спорту для всіх», забезпеченню фізичного виховання в закладах освіти і превентивним заходам. Отже, практично кожний громадянин має доступ до спортивних занять. Кожна комуна має власний спортивний зал, у якому клуби і асоціації з видів спорту організовують заняття населення».

Комуни займаються спортом в школах, спортивно-оздоровчих клубах, центрах, будівництвом та утриманням спортивних споруд, організацією спортивних заходів. Відповідні департаменти координують спортивний рух. В їх структурі є різні комітети і федерації, які займаються організацією як «Спорту для всіх», так і спорту вищих досягнень, включаючи професійний спорт, і, звичайно, будівництвом спортивних споруд. Від розміру комуни

залежить наявність в ній служби спорту. Близько 90% громад, з населенням більше 5000 чол., мають спортивні служби. Згідно даних Національної федерації муніципальних спортивних служб, на одну людину, яка працює в службі спорту, припадає приблизно 1000 мешканців [6, с. 127]. Будівництво спортивних споруд є прерогативою територіальних громад, адже у Франції більше 90% спортивної власності належить саме територіальним громадам (комунам). Як правило, ці спортивні споруди управляються безпосередньо комунами і фінансуються ними.

У комунах існує дві форми фінансування спортивних споруд: 1) за рахунок платників податків; 2) за рахунок користувачів. Форму вибирає сама комуна. Як правило, превалює змішане фінансування [11, с. 128].

Закони, що визначають компетенції територіальних громад (кодекс для комун, закони про децентралізацію 1982-1983 рр.), не мають пунктів про фізичну культуру і спорт. Закон про спорт (1984-1992 рр.) не ставить перед територіями, включаючи громади, певного завдання в сфері спорту і лише схвалює їх участь в його організації. Посередництво територіальних громад є скоріше політичним вибором муніципальної ради. Тобто обрані на місцях органи управління самі вирішують мати або не мати спортивний орган в своїй структурі [11, с. 129].

Отже, очевидно, що місцеві органи влади Німеччини та Франції, як представників Старого Світу, приймають активну участь в розвитку фізичної культури і спорту. А без їх допомоги важко уявити майбутнє цієї сфери в країнах Європи. Однак, увагу привертають також успіхи колишніх соціалістичних країн Східної Європи, які лише нещодавно розпочали відхід від соціалістичного урядування і впроваджують децентралізацію влади. І, перед за все, це досвід Польщі у частині фізичного виховання і створення достатньої для розвитку фізкультури і спорту матеріально-технічної бази.

«Зауважимо, що ще більш виражене регіональне забарвлення ніж у Німеччині і Франції спостерігаємо концептуальний підхід, впроваджуваний у Польщі. Це покликано потребою швидко надолужити суттєве відставання у

розвитку фізичної культури і спорту цієї колишньої соціалістичної країни, яке накопичувалось десятиліттями. Саме тому були започатковані потужні організаційно та фінансово державні проекти для ліквідації відставання як у питаннях створення спортивної бази, так і в заняттях населення спортом. Місцеве самоврядування тут має свою правову основу в Конституції Республіки Польщі, в її розділі VII, а також в Законі про місцеве самоуправління від 8 березня 1999 р. Адміністративний устрій Польщі трьох рівневий: країна поділена на воєводства (пол. Województwo), воєводства на повіти (пол. Powiat), повіти на гміни (пол. Gmina) - комуни. Станом на 2019 р. у Польщі було 16 воєводств, 379 повітів (65 міських і 314 сільських), а також 2479 гмін (306 міських, 602 сільсько-міських і 1571 сільська)» [9].

Принцип субсидіарності, широко застосовуваний і в Польщі, це основа організації сучасної держави і, серед іншого, ідеї і практики самоврядування. Цей принцип означає, що влада в суспільстві будується по вертикалі (знизу вгору), а отже завдання, які можуть бути виконані організаційними одиницями нижчого рівня, не можуть покладатися на органи вищого рівня. Делегування завдань і обов'язків на більш високий рівень може відбутися тільки тоді, коли їхній масштаб перевищує можливості та компетенції органів нижчого рівня [12, с. 16].

Гміна є основною одиницею місцевого самоврядування (ст. 164 Конституції). Гміна охоплює деяку територію, а також населення, яке проживає на ній. Жителі утворюють самоврядування громади. Гміна має статус юридичної особи і виконує публічні завдання від свого імені і під свою відповідальність. У гміні можуть бути сформовані допоміжні організаційні одиниці, наприклад солетство (пол. Sołectwo - сільська рада) в сільській та сільсько-міській гміні або оседле (пол. Osiedle - міський район) та джіелніца (пол. Dzielnica - міський мікрорайон) в місті. Допоміжні органи також обираються, а отже вони виконують волю жителів території. Устрій гміни визначається її статутом, міста теж можуть мати статус гміни. Орган самоврядування гміни виконує публічні завдання, котрі служать задоволенню

потреб місцевих громад і виконуються, як власні (ст. 166 Конституції), включаючи фізкультуру і спорт. Ця ж функція закріплена і за повітами. Орган самоуправління виконує і делеговані завдання, пов'язані з потребами держави. Одиницям місцевого самоврядування надається можливість участі в публічних доходах відповідно до поставлених перед ними завдань, а цими доходами є власні надходження, а також загальні субсидії і цільові дотації з державного бюджету (ст. 167 Конституції). Гміни мають право брати кредити та емітувати цінні папери [12, сс. 18-19].

Органи місцевого самоврядування Польщі надають населенню різні спортивні послуги. А саме просування спорту, фінансування спортивних заходів, підтримка спортивних клубів, фінансування участі дітей і молоді в спортивних заняттях, пропаганда фізичної культури і здоров'я [12, с. 72]. З бюджету гміни можна виділяти гроші, призначення яких вирішують сільські жителі, і їх рішення буде остаточним. Виділені кошти складають Солецький фонд, а отже сільським жителям забезпечена можливість спільного рішення щодо долі навколишнього середовища і якості їхнього життя [12, с. 85].

Звертаючись до сучасних практик спорту, зауважимо. Загалом у Європейському Союзі (ЄС) витрати на відпочинок та спорт залишаються стабільними у відсотках до загальної суми за останні декілька років. Цей показник складає 0,7% від загальних державних витрат (від 0,2% у Хорватії до 2,5% в Угорщині). І хоча державні видатки на ці цілі досягли в ЄС середнього рівня 92 євро на душу населення, одночасно, вони становили від 13 євро на душу населення в Хорватії до 256 євро в Швеції [33].

Найбільш важливими з поміж усіх країн ЄС, для пошуку і використання цікавих підходів до розвитку спорту в громадах, є відомості про спорт на місцевому рівні в Польщі. Адже адміністративно-територіальна реформа в Україні була започаткована і використовує у вирішенні різноманітних проблем досвід саме Польщі.

«У Польщі найбільшими територіальними одиницями і одиницями місцевого самоврядування є провінції, які називаються «воєводства». З 16

провінцій Польщі найбільше воєводство (Мазовецьке) налічує 5,4 мільйони жителів та 35,6 тис. км2 площі, а Опольське має 0,99 мільйони населення та 9,4 тис. км2. Як видно провінції це дуже різні територіальні та населені одиниці адміністративного поділу країни. Тож мають і різні умови для розвитку спорту [38]. Хоча поки не виявлено тісної кореляції між достатком домогосподарств та загальним розвитком спорту у різних воєводствах Польщі. А отже існують інші, допоки не встановлені дослідженнями чинники, що впливають на рівень активності у заняттях спортом [14]. Хоча вже відомо, що особи до 18 років беруть участь переважно в заходах, що проводять спортивні клуби. Дорослі більше усвідомлюють значення фізичної активності для здоров'я та добробуту, тож вони більш є організованими і самостійними у заняттях».

На жаль, Польща є далеко не кращим прикладом щодо рівня фізичної активності серед європейців – лише 28% осіб, які займаються спортом. Тоді як цей показник становить в Європейському Союзі в середньому 41%. При цьому Польща ілюструє в останні роки навіть погіршення досягнутого рівня. Тож необхідні ініціативи, які спрямовані на зміну ситуації і в нинішній Польщі. Вважається, важливим є створення умов для відпочинку і спорту. А отже, необхідно активізувати інвестиції в спортивну інфраструктуру [4].

Тож потрібна дієва підтримка проєктів, спрямованих на розвиток інфраструктури. Адже дослідження показують, що спортивні проекти можуть допомагати в розвитку громади [10]. З переходом державної політики у бік приватного сектору у виконанні програм для молодіжного спорту, роль державно-приватного партнерства стає все більш важливою. Але при цьому відбір партнерів для підтримки спорту має бути суворим і повинен враховувати широкий спектр факторів, що не зашкодять іміджу самого спонсора протягом короткого або тривалого періоду часу. Це особливо важливо, адже в польській правовій системі відсутні нормативні акти, які б регулювали питання фінансування спорту державними казначейськими компаніями. Сілезьке воєводство на даний час є безсумнівним лідером на ринку спорту та відпочинку у державно-приватному партнерстві, тут накопичений важливий досвід.

Воєводство започаткувало найбільшу кількість угод щодо розвитку спорту та ініціює ці передові практики для інших органів місцевої влади Польщі. Звертається увага також на важливість місцевих спортивних успіхів команд для брендингу територій. Так, назва клубу зі спідвею «Унія Лешно» завжди фігурувала поряд із назвою міста Лешно, де знаходиться його штаб-квартира. Потенційні витрати, які повинно було б понести місто, якщо воно хотіло б з'являтися так часто в засобах масової інформації, перевищували б ті, які місто платить клубу. А це приблизно 300-400 тис. євро на рік. Тож, це є приклад не лише реалізації завдання створення умов, у тому числі організаційних, для сприяння розвитку спорту. Але також суттєво інше, - таке спонсорство сприяє розвитку муніципалітету.

Узагальнюючи, не можна сказати, що у Польщі розроблені, апробовані і поширені нові дієві підходи щодо активізації спорту на місцевому рівні. Однак окремі успіхи мають бути взяті науковцями і практиками до уваги.

«У 2013-2017 рр. муніципалітети якісно утримували об'єкти, побудовані за програмою «Moje Boisko ORLIK 2012». Стан дорожнього покриття об'єктів, що перевіряються, крім одного, дозволяв використовувати їх. На думку Вищої аудиторської служби (НІК), проблема полягала лише у пристосуванні санітарно-гардеробних приміщень до потреб інвалідів (20% об'єктів не відповідали цим вимогам). Більше того, половина перевірених комун не проводила обов'язкових періодичних перевірок побудованих об'єктів, що свідчить про обмежений контроль за їх технічним станом. Також результати проведених опитувань на основі відповідей 1686 комун і повітів вказують на те, що 11,3% закладів не мали належних засобів для інвалідів, а 20% місцевих органів влади не проводили обов'язкових періодичних випробувань об'єктів. Крім того, Міністр спорту та туризму, незважаючи на те, що мав відповідні повноваження, не здійснював якісний контроль виконання місцевими органами влади зобов'язань щодо цього».

НІК позитивно оцінює зайнятість у перевірених комунах належним чином підготовлених аніматорів, а також надання безкоштовного та

необмеженого доступу до споруд, побудованих за програмою «Moje Boisko ORLIK 2012». Кошти для працевлаштування аніматорів надходили від двох загальнодержавних проєктів «Аніматор» - «Moje Boisko ORLIK 2012» та «Локальний аніматор спорту», операторами яких у 2013-2016 рр. були Правління шкільної спортивної асоціації і Фонд розвитку фізичної культури.

На думку Вищої аудиторської служби, нагляд Міністра за виконанням завдань був неефективним. Хоча НІК позитивно оцінив наступне посилення нагляду за Фондом Міністром спорту та туризму у 2017-2018 рр. [5].

8 грудня 2020 р. у приміщенні Міністерства спорту відбулась прес-конференція за участю віце-прем'єр-міністра, міністра культури, національної спадщини та спорту проф. Пьотра Глінського та державного секретаря Міністерства спорту Анни Крупки за підсумками річної Програми «Спортивна Польща». Завдяки програмі передбачалось профінансувати 222 інвестиції на загальну, рекордну для Польщі суму 314043700 злотих. В результаті, 378 спортивних споруд по всій країні мали бути побудовані, відремонтовані, перебудовані або модернізовані. «Ми усвідомлюємо, що сучасні спортивні споруди є надзвичайно важливими для того, щоб кожен громадянин будь-якого віку мав можливість займатися спортом та фізичною активністю. Це основа здорового суспільства. Тому ми робимо особливий наголос на розвитку спортивної інфраструктури як у змагальному вимірі, тобто, підтримки професійних спортсменів, так і загальному, а саме турботі про всіх громадян», - підкреслив віце-прем'єр-міністр Пьотр Глінський.

«Програма розвитку спортивної інфраструктури – Sportowa Polska спрямована на підтримку реалізації інвестиційних завдань, пов'язаних зі спортивними спорудами по всій Польщі. Спів фінансування може застосовуватися до загальнодоступних об'єктів, що дозволяють проводити масові види спорту. Види інвестиційних завдань були розділені на три групи: шкільні приміщення, модернізація спортивних клубних закладів та інші загальнодоступні приміщення. «Міністерство спорту підтримує розвиток безпечної та сучасної спортивної інфраструктури. Завдяки інвестиціям у

загальнодоступні заклади, ми підтримуємо розвиток спортивних талантів та активізуємо суспільство. Ось чому ми робимо акцент на таких інвестиційних програмах, як програма Sportowa Polska, що має особливе значення для спорту, або програма будівництва покрівельних покриттів футбольних полів. Незважаючи на обставини, спричинені епідемією COVID-19, оголошення, набір та врегулювання інфраструктурних програм пройшли безперебійно», додала державний секретар Анна Крупка. Наводячи пряму мову державних службовців, чітко показуємо ті пріоритети і поточні завдання, як їх визначає і вирішує Міністерство спорту та туризму Польщі».

Згідно з останнім у 2020 р. протоколом, 62 інвестиції спів фінансуються на загальну суму 741,1 млн. злотих. У попередніх чотирьох рішеннях було інвестовано 160 інвестицій на суму 239,9 млн. злотих. Загальний обсяг субсидій Програми «Спорт Польща» у 2020 р. є рекордним і становить 314,0 млн. злотих, тоді як середній розмір субсидій за двома попередніми виданнями Програми (2018 і 2019 рр.) становив приблизно 271,5 млн. злотих. В рамках рішень 2020 року було профінансовано 223 інвестиції. Наведені дані свідчать, що на даний час розвиток спортивної інфраструктури є одним з головних пріоритетів Міністерства спорту.

Крім можливості занять, сучасні спортивні споруди сприяють також розвитку талантів. Саме тому за п’ять років (2016-2020 рр.) уряд виділив загалом майже 2,7 млрд. злотих на розвиток інфраструктури – будівництво, модернізацію та оновлення. Це дозволяє побудувати, реконструювати або оновити понад 6000 спортивних споруд по всій Польщі [6].

У процесі державного регулювання розвитку фізичної культури і спорту умовно можна виділити два підходи. По-перше, підхід, реалізований в розвинених країнах, заснований на децентралізації управління, де провідну роль у розвитку фізичної культури в цілому і масового спорту зокрема відіграють місцеві органи управління. По-друге, підхід, використовуваний у колишніх соціалістичних країнах і низці країн СНД, заснований на централізації, де головним є державний орган управління. При цьому варто

зазначити, що реалізація цього підходу не дозволяє надавати пріоритет масового спорту через дефіцит коштів, а також дублювання функцій на всіх рівнях управління.

Отже, аналіз поданих прикладів організації спорту на місцевому рівні свідчить про наявність в цих країнах відпрацьованих та дієвих механізмів сприяння розвитку фізичної культури і спорту. Вивчення та адаптація цікавих зразків цього досвіду сприятиме покращенню управління спортом в громадах в умовах України.

РОЗДІЛ 2.
СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В РЕГІОНІ

2.1. Аналіз діяльності регіональних відділень Національного олімпійського комітету (НОК) України

В умовах так званої «перебудови» і нового піднесення національного відродження (кінець 80-х років) питання про самостійне представництво України на міжнародних змаганнях постало з новою силою. В 1989 році у Львові ефективно діяла ініціативні група за створення Українського національного олімпійського комітету, котра гостро ставила питання про надання українському спорту державницького і національного статусу. Після опублікування на сторінках газети «Львів спортивний» (спец. випуск газети «Ленінська молодь») статті Євгена Бобка «Чому Україна не бере участі в Олімпійських іграх», почалася ґрунтовна дискусія, яка з часом перейшла й на шпальти республіканської преси.

В деяких містах розпочався збір підписів за створення незалежного НОК України. В короткий термін лише у Львові спортсменами було зібрано десятки тисяч підписів. Водночас у Києві при Управі Народного Руху України за ініціативою тодішнього голови Республіканської федерації санного спорту Валерія Шутого розпочав діяльність Український національний олімпійський комітет (УНОК). УНОК розгорнув бурхливе листування з міжнародними спортивними організаціями, зокрема з МОКом, домагаючись свого визнання.

І хоч подібне визнання на той час ще було малоймовірним, заходи УНОКу дещо приспішили події в тодішніх владних кабінетах.

Уже в 1990 році відповідними державними органами управління галуззю фізичної культури і спорту України було розроблено перший проект Хартії Олімпійського Комітету України (ОКУ). Цей проект було запропоновано обговорити в регіонах. Проект Хартії був недосконалим, відстав від тодішньої політичної ситуації, яка наближала Україну до незалежності. Ця Хартія ще передбачала повну підлеглість ОКУ НОК СРСР. Завданням ОКУ, згідно з планами авторів проекту, мало бути підготовка спортивних резервів для збірних команд СРСР, а не самостійний виступ на міжнародних змаганнях.

Другий варіант Хартії, який було представлено Генеральній Асамблеї засновників НОК України, суттєво відрізнявся від першого проекту. Цю Хартію було затверджено Асамблеєю засновників НОК України 22 грудня 1990 р.

Асамблея того ж дня обрала персональний склад і першого президента НОК України. Ним став дворазовий олімпійський чемпіон з легкої атлетики Валерій Борзов.

Саме з грудня 1990 року розпочалася діяльність НОКу України, хоча до його офіційного визнання МОКом залишалося ще більше року. Офіційне визнання НОК України відбулося 9 березня 1992 року. Відразу після заснування НОК України, було створено Олімпійську Академію України (8 березня 1991 р.).

Процес офіційного олімпійського визнання України супроводжувався входженням Національних спортивних федерацій України в міжнародні федерації і повністю завершився у 1992 році.

Належність України до авторитетних спортивних держав світу було підкреслено членством у МОК президента НОК України, міністра Мінмолодьспорту Валерія Борзова у 1994 році. У 2000 році членом Міжнародного Олімпійського Комітету став ще один видатний український олімпієць - легкоатлет із Донецька Сергій Бубка.

«Держава сприяє розвитку суспільної активності і залучає громадські організації до управління в галузі фізичної культури і спорту. Значну роль у розвитку фізичної культури і спорту відіграє Національний олімпійський комітет України (НОК України), який є неурядовою громадською організацією, яка координує розвиток олімпійського руху в Україні. В своїй діяльності НОК керується законодавством України, Олімпійською хартією Міжнародного олімпійського комітету та власною Хартією. НОК України має виключне право представляти державу на Іграх Олімпіад та зимових Олімпійських іграх, в Міжнародному Олімпійському Комітеті, інших міжнародних олімпійських організаціях».

Крім того, держава сприяє діяльності НОК України, розвитку його матеріально-технічної бази, надає фінансову підтримку. Проте безпосереднє втручання будь-якого державного чи якогось іншого органу або особи у внутрішні справи НОКу є таким, що суперечать Хартії.

«Для розвитку відповідного виду спорту (версії) створюються спортивні федерації (асоціації, спілки, об'єднання тощо), які є громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості. Вони мають право представляти спорт України у міжнародних спортивних змаганнях і міжнародних спортивних організаціях, а також право на організацію і проведення відповідних національних спортивних змагань. Спортивні федерації створюють у разі потреби в усіх обласних і міських спортивних комітетах. Одній із легалізованих спортивних федерацій з відповідного виду спорту (версії) надається статус національної спортивної федерації».

Первинною ланкою самодіяльної організації фізкультурного руху в Україні є колективи фізкультури на підприємствах, в установах, організаціях, що об'єднують на засадах добровільності громадян за їх інтересами у фізкультурно-спортивному русі.

Підтримка спортсменів і тренерів, суб’єктів олімпійського руху залишається на сьогодні пріоритетним напрямом у діяльності НОК України, який, будучи громадською організацією, постійно шукає способи надання необхідної допомоги.

Регіональними відділеннями НОК України є 24 обласних, Київське міське відділення, два відокремлені підрозділи у м. Севастополі та АРК Крим, також продовжує ефективно діяти ГО «Міська олімпійська спілка» м. Горішні Плавні Полтавської обл.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності НОК України є створення ефективної розвиненої структури регіональних відділень та їх взаємодія з усіма суб’єктами олімпійського руху на місцях, органами місцевого самоврядування та виконавчої влади. Для цього НОК надає методичну, практичну, фінансову і матеріальну допомогу у вигляді різних грантів та інших видів допомоги.

Діяльність регіональних відділень НОК України характеризується проведенням конференцій, засідань відділень, різних спортивних заходів.

«Основними досягненнями у діяльності регіональних відділень НОК України у 2019 році було:

- Загальна кількість членів регіональних відділень складає близько 1720 осіб, до керівного складу входять близько 450.

- За підсумками діяльності осередків 2019 р. найкращими визнано Донецький, Дніпропетровський і Черкаський осередки.

- 2020 р. було виділено кошти на адміністративну діяльність відділень у розмірі 1 250 000 грн.

- За результатами рейтингової діяльності осередки отримали 816 021 грн.

- На фінансування програми підтримки практичного навчання 26 атлетів роботі, спрямованій на розвиток олімпійського руху в Україні, виділено 468 000 грн.

- Під патронатом НОК України було проведено 101 захід, присвячений видатним особистостям українського спорту.

- Загалом регіональні відділення упродовж року провели близько 1000 заходів».

До десятки найкращих за результатами 2019 р. увійшли Донецьке, Дніпропетровське, Черкаське, Чернігівське, Вінницьке, Житомирське, Львівське, Полтавське, Київське міське та Харківське обласні відділення (таблиця 2.1.).

Таблиця 2.1.

Рейтинг відділень НОК України за показниками 2016-2020 рр.

№ з/п	Відділення/рік	2016	2017	2018	2019	2020
1	Відділення у Вінницькій обл.	11	11	5	5	4
2	Відділення у Волинській обл.	24	20	22	22	11
3	Відділення у Дніпропетровській обл.	2	2	1	2	2
4	Відділення у Донецькій обл.	16	3	4	1	3
5	Відділення у Житомирській обл	7	13	11	6	14
6	Відділення у Закарпатській обл.	19	12	18	24	24
7	Відділення у Запорізькій обл.	22	22	15	20	17
8	Відділення в Івано-Франківській обл.	25	23	19	11	19
9	Відділення у Київській обл.	9	4	9	12	22
10	Відділення у Кіровоградській обл.	21	14	21	15	12
11	Відділення у Луганській обл.	15	10	25	17	20

12	Відділення у Львівській обл.	13	6	3	7	9
13	Київське міське відділення	5	1	2	9	5
14	Відділення у Миколаївській обл.	18	24	23	19	20
15	Відділення в Одеській обл.	23	25	12	14	13
16	Відділення у Полтавській обл.	10	17	8	8	16
17	Відділення у Рівненській обл.	14	21	13	13	7
18	Відділення у Сумській обл.	20	16	17	16	18
19	Відділення у Тернопільській обл.	12	18	16	16	15
20	Відділення у Харківській обл.	6	8	14	10	8
21	Відділення у Херсонській обл.	17	19	20	23	25
22	Відділення у Хмельницькій обл.	3	5	10	24	10
23	Відділення у Черкаській обл.	4	9	6	3	1
24	Відділення у Чернівецькій обл	8	15	24	25	23
25	Відділення у Чернігівській обл.	1	7	7	4	6

Джерело: побудовано автором за даними Звітів про діяльність НОК України у 2020-2021 рр. [19, 20].

28 лютого 2019 р. в Києві за участю представників 25 регіональних осередків і президента НОК України відбувся всеукраїнський семінар-нарада, під час якого представники відділень обмінялися думками та досвідом своєї діяльності; жваве обговорення викликали запроваджені інновації із забезпечення ефективності роботи відділень та проведення всеукраїнських проєктів у регіонах.

«10 квітня 2019 р. президент НОК України С. Бубка провів відеоконференцію з керівниками та представниками усіх регіональних відділень, в якій взяли участь понад п’ятдесят осіб. Під час заходу обговорили шляхи розвитку олімпійського руху та реалізацію проєктів з огляду на пандемію COVID-19. Учасники відзначили, що осередки продовжують свою діяльність з урахуванням встановлених обмежень, й поділилися досвідом роботи в умовах карантину. Важливість тісної взаємодії обласних підрозділів НОК і Мінмолодьспорту обговорили із заступницею міністра, першою заступницею голови відділення НОК у Чернігівській обл. Н. Лемеш».

Президент НОК закликав у співпраці з органами обласної та міської влади приділити особливу увагу підтримці атлетів шляхом виплат стипендій, грантів, вирішення їхніх соціально-побутових проблем під час підготовки до Ігор у Токіо.

«10 вересня 2019 р. відбулася відеоконференція «Особливості організації фізкультурно-оздоровчої роботи в те ри торіальних громадах», у якій взяли участь президент НОК С. Бубка, заступник міністра молоді та спорту України М. Бідний, голова Всеукраїнської асоціації ОТГ О. Корінний, голова ГО ВФСТ «Колос» О. Мендусь, представники регіональних осередків НОК, керівники профільних управлінь і департаментів ОДА, голови територіальних громад і регіональні керівники Всеукраїнської асоціації ОТГ. Учасники обговорили перспективи розвитку сфери фізичної культури та спорту в новоутворених територіальних громадах в умовах децентралізації, необхідність координації зусиль і взаємодії для залучення до масового спорту усіх верств населення, збереження та розширення кадрового потенціалу, розвитку спортивної інфраструктури на місцях».

За підсумками обговорення учасники домовилися про поглиблення співпраці. Укладено меморандум про взаємодію між Національним олімпійським комітетом і Всеукраїнською асоціацією ОТГ, який має на меті підвищення рухової активності мешканців територіальних громад і розвиток фізичної культури і спорту, популяризації здорового способу життя.

23-26 листопада 2019 р. пройшов щорічний звітний семінар-нарада для регіональних відділень в онлайн-режимі, під час якого були заслухані звіти про діяльність відділень, доповіді з актуальних питань розвитку олімпійського руху, обговорені реалізація заходів і проєктів НОК України в умовах карантинних обмежень, плани на наступний рік та ін.

Протягом 2020 р. усі відділення проводили засідання своїх керівних органів, зокрема виконкомів та асамблей. Окрім фінансової допомоги, НОК України надає підтримку у вигляді сувенірної атрибутики для основних проєктів: Олімпійський день, Олімпійський урок та Олімпійський тиждень, «Олімпійська книга», «Олімпійський куточок», «Олімпійське лелеченя», Свято олімпійського прапора, Do like OLYMPIANS, #OlympicLab тощо. Збільшилася загальна кількість атрибутики, розширено її асортимент, кольорову гаму.

У 2020 році якість роботи регіональних відділень значно зросла. Осередки активно залучали бюджетні й позабюджетні кошти для здійснення статутної діяльності, проведення заходів, виплати стипендій тощо. Так, 2019 р., за даними регіональних відділень, з місцевих бюджетів було залучено близько 8,4 млн грн. Найбільше коштів від місцевої влади попереднього року отримали Вінницьке (1,71 млн грн), Житомирське (1,2 млн грн), Черкаське (995 тис. грн), Дніпропетровське (майже 770 тис. грн) відділення. Регіональні відділення співпрацюють із партнерами та спонсорами, які надають як фінансову, так і матеріальну допомогу на здійснення статутної діяльності осередків. 2020 р. сума такої допомоги в цілому склала близько 6 млн грн.

Співробітництво з органами влади здійснювалось упродовж 2020 р. за багатьма напрямами, зокрема:

– сприяння керівництва держави проведенню заходів НОК України, участь у них, а також підтримка учасників через привітання;

– розгляд питань стосовно підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських іграх; – сприяння вирішенню соціально-побутових та інших проблем атлетів;

– надання всебічної державної підтримки в організації та проведенні міжнародних заходів з олімпійських видів спорту в Україні;

– проведення нарад для задоволення актуальних потреб, обговорення проєктів законодавчих ініціатив, моніторингу роботи фізкультурно-спортивної сфери та пошуку шляхів її реформування;

– відзначення державними нагородами;

– виплата грошових нагород і державних стипендій за підсумками виступів атлетам, їхнім тренерам та іншим фахівцям.

Відповідно до Постанови Виконкому НОК України від 7 липня 2021 р. № 29 було підведено підсумки діяльності регіональних відділень.

Лідери рейтингу за результатами роботи 2020 р.:

1. Відділення НОК України у Черкаській обл.

2. Відділення НОК України у Дніпропетровській обл.

3. Відділення НОК України у Донецькій обл.

4. Відділення НОК України у Вінницькій обл.

5. Київське міське відділення НОК України.

До десятки найкращих також увійшли Чернігівське, Рівненське, Харківське, Львівське, Хмельницьке обласні відділення.

Відповідно до зазначеної постанови грант НОК України за рейтинговими показниками діяльності відділень за попередній рік 2021 р. склав 831 270 грн.

Відповідно до постанови Виконкому НОК України від 26 січня 2021 р. № 6 адміністративний грант НОК України регіональним відділенням було збільшено у 2021 р. на 50% (75 тис.грн. кожному відділенню) та вперше передбачено25 тис.грн. для відділення НОК України «Олімпійська спілка» у м. Горішні Плавні Полтавської обл. Загальна сума склала 1 900 000 грн. (2020 р. – 1 250 000 грн.).

У 2021 р. продовжується активна співпраця відділень з місцевою владою, набуває постійної тенденції підтримка та відзначення кращих спортсменів і тренерів з обласних і міських бюджетів, визначення кращих за результатами місяця тощо. усі відділення беруть активну участь у проведенні заходів і проектів НОК з урахуванням карантинних обмежень, викликаних пандемією корона вірусу COVID-19.

Окрім фінансової підтримки на діяльність відділень, НОК України надає підтримку у вигляді сувенірної атрибутики на основні проекти, до яких належать: Олімпійський день, Олімпійський урок і Олімпійський тиждень, «Олімпійська книга», «Олімпійський куточок», «Олімпійське лелеченя», Свято олімпійського прапора тощо.

У 2021 р. якість роботи регіональних відділень значно підвищилася. Помітно активізувалася робота із залучення бюджетних і позабюджетних коштів для здійснення статутної діяльності і регіонах, проведення заходів, виплати стипендій та ін. про це свідчать суми коштів, які виділяють із бюджетів.

Так, у 2020 р. підтримка із місцевих бюджетів на діяльність відділень, за даними осередків, становила близько 8,43 млн. грн. (таблиця 2.2.).

Таблиця 2.2.

Обсяг коштів місцевих бюджетів, виділених на діяльність регіональних відділень НОК України у 2020 році

№ з/п	Відділення	Сума
1	Відділення НОК України у Вінницькі обл.	1,67 млн. грн.
2	Київське міське відділення НОК України	1,24 млн. грн.
3	Відділення НОК України у Черкаській обл.	1,08 млн. грн.
4	Відділення НОК України у Миколаївській обл.	700 тис. грн.

Джерело: побудовано автором за даними Звіту про діяльність НОК України у 2021 р. [19].

Якщо проаналізувати структуру видатків загального фонду бюджету Ірпінської міської територіальної громади на 2022 рік, можна побачити, що видатки на фізичну культуру і спорт складають 2% від загальної кількості видатків (рис.2.1.).

Рис. 2.1. Структура видатків загального фонду бюджету Ірпінської міської територіальної громади на 2022 рік

Джерело: https://imr.gov.ua/city-budget

Так, загальний обсяг видатків на фізичну культуру і спорт в 2022 році передбачається в сумі 10 303 695,0 грн. (рис.2.1., 2.2.).

В їх складі передбачаються видатки на проведення спортивних заходів, утримання дитячо-юнацької спортивної школи, центру «Спорт для всіх» та фінансова підтримка центрального міського стадіону.

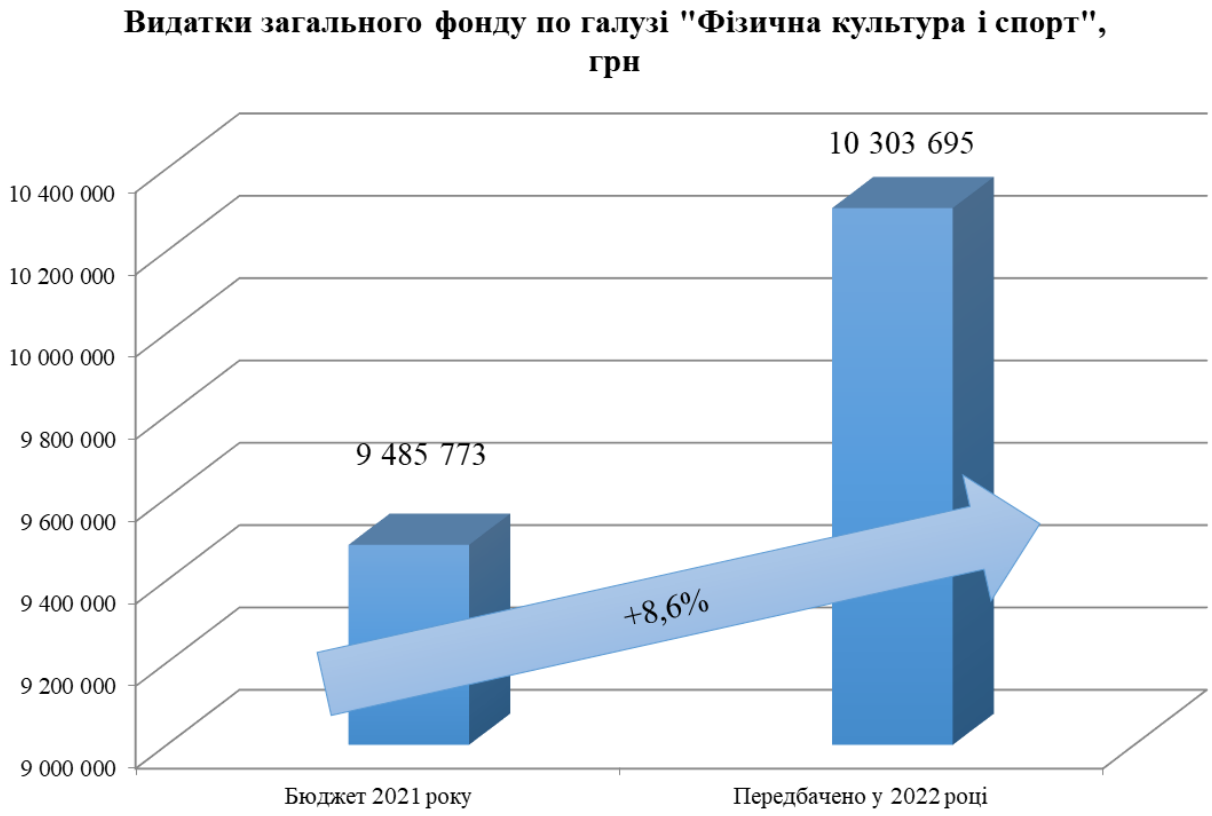

Рис. 2.2. Видатки загального фонду по галузі «Фізична культура і спорт» Ірпінської міської територіальної громади на 2022 рік, грн.

Джерело: https://imr.gov.ua/city-budget

На проведення навчально-тренувальних зборів і змагань передбачається 500 000,0 грн. (Програма розвитку фізичної культури і спорту на 2022-2026 роки).

На утримання дитячо-юнацької спортивної школи передбачені видатки в сумі 7 933 092,0 грн., з них на заробітну плату з нарахуваннями передбачено 7 269 500,0 грн.

На фінансову підтримку центрального міського стадіону передбачені видатки в сумі 893 060,0 грн., з них на заробітну плату з нарахуваннями передбачено 747 860,0 грн.

На забезпечення діяльності місцевого центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» передбачені видатки в сумі 977 543,0 грн., з них на заробітну плату з нарахуваннями передбачено 976 543,0 грн.

На оплату комунальних послуг і енергоносіїв по всіх закладах фізичної культури передбачені видатки у сумі 560 792,0 грн.

Спеціальний фонд передбачається в сумі 2 010 000,0 грн., в тому числі від надходжень за оренду приміщення – 670 000,0 грн., від надання платних послуг -1 340 000,0 грн. Кошти спеціального фонду передбачається спрямувати на заробітну плату з нарахуваннями 740 540,0 грн., оплату енергоносіїв – 84 583,0 грн., інші – 1 184 877,0 грн.

«З метою створення необхідних умов для розвитку фізичної культури і спорту Ірпінської територіальної громади серед населення за місцем проживання; проведення щорічних комплексних фізкультурно-спортивних заходів серед населення (турніри, фестивалі, змагання, спартакіади, з різних видів спорту та спортивні свята); створення можливостей залучення осіб з обмеженими фізичними можливостями до заняття фізичною культурою і спортом; проведення галузевих та міжгалузевих спартакіад серед жителів міста та підприємств, установ основними завданнями та заходами на 2022 рік було:

- створення необхідних умов для розвитку фізичної культури і спорту серед населення за місцем проживання;

- проведення щорічних комплексних фізкультурно-спортивних заходів серед населення (турніри, фестивалі, змагання, спартакіади, з різних видів спорту та спортивні свята);

- створення можливостей залучення осіб з обмеженими фізичними можливостями до заняття фізичною культурою і спортом;

- проведення галузевих та міжгалузевих спартакіад серед жителів міста та підприємств, установ;

- облаштування спеціального приміщення для занять фізичною культурою для осіб з обмеженими фізичними можливостями і розумовими вадами;

- надання кваліфікаційних спеціалістів по роботі з дітьми та молоддю з особливими потребами ;

- будівництво спортивного комплексу зимових видів спорту «Льодова арена» в м. Ірпінь на розі вул. Північна, 7-г;

- розміщення в місті мережі велопарковок для заохочення розвитку велоспорту;

- проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів з дітьми, молоддю та населенням за місцем проживання».

Однак військова агресія, яка відбувається на території України внесла свої корективи у вище зазначені завдання, в зв'язку з чим їх виконання відтерміновується.

Варто також зазначити, що для покращення своєї діяльності регіональні відділення співпрацюють із партнерами та спонсорами, які надають як фінансову, так і матеріальну допомогу на здійснення статутної діяльності осередків. У 2021 р. сума такої допомоги в цілому склала близько 2 млн.грн.

З 1 квітня 2021 р. розпочато виплату стипендій НОК України атлетам-стипендіатам кожного регіонального відділення НОК україни у розмірі 3000 грн. щомісячно на загальну суму 78 000 грн.

Крім того, у 2021 р. посилилась співпраця регіональних відділень НОК України з органами місцевого самоврядування, що у 2022 році буде враховуватись у рейтингову діяльність відділень.

Таким чином, Програма розвитку Олімпійського руху в Україні на період 2019-2022 років [35] (Додаток А) регламентує зміцнення місцевих осередків НОК України та покладення на них в умовах децентралізації влади, функцій головних координаторів роботи в регіоні з розвитку олімпійського руху, а саме:

1. Розробити програми, проекти для залучення коштів з місцевих бюджетів та інших джерел не заборонених чинним законодавством на розвиток олімпійського руху в регіоні.

2. Сприяти координації роботи всіх зацікавлених сторін в розвитку фізичної культури, спорту та олімпійського руху на регіональному рівні.

3. Застосовувати різні форми підтримки місцевих осередків НОК.

4. Надавати фінансову, матеріальну, організаційно-методичну та консультативну підтримку місцевим осередкам НОК.

5. Сприяти підготовці фахівців для роботи в місцевих осередках НОК.

6. Проводити семінари для керівників, працівників та членів місцевих осередків НОК.

7. Надавати підтримку місцевим осередкам НОК у проведенні місцевих етапів масштабних заходів з популяризації олімпійського руху.

8. Опрацювати критерії оцінки роботи місцевих осередків НОК.

9. Здійснювати аналіз діяльності місцевих осередків НОК.

10. Здійснювати просування олімпійських видів спорту у регіонах, сприяти пріоритетності їх розвитку.

2.2. Розвиток системи фізичної культури і спорту в Київській області

«Реалізацію державної політики в сфері фізичного виховання учнівської молоді та її залучення до спортивних змагань у Київській області здійснює Київське обласне відділення Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України (далі – Відділення).

Відповідно до завдань Відділення координує фізкультурно-оздоровчу і спортивну роботу в навчальних закладах усіх типів і рівнів акредитації, в тому числі спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю обласної комунальної власності, дитячо-юнацьких спортивних школах, дитячо-юнацьких клубах фізичної підготовки та інших фізкультурно-спортивних закладах освіти.

Приймає участь у розробці регіональних програм з питань розвитку фізичної культури і спорту серед дітей, учнівської та студентської молоді та навчально-методичного забезпечення фізичного виховання та спорту. Відділення сприяє розвитку матеріально-спортивної бази навчальних закладів, спортивних установ та організацій системи освіти області, контролює її використання. Забезпечує підготовку та проведення спортивних заходів,

навчально-тренувальних зборів, участь спортсменів області у змаганнях незалежно від їхньої належності до спортивних товариств та відомчого підпорядкування».

«Відділення за погодженням з місцевим органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту, спільно з місцевими відділеннями Національного олімпійського комітету, місцевими осередками учнівської та студентської спортивних спілок забезпечує комплектування збірних територіальних команд студентів і учнів та їх участь у Всеукраїнських змаганнях серед студентів та школярів; уносить пропозиції щодо комплектування збірних територіальних команд студентів і учнів для їх участі у Всесвітніх універсіадах, Європейських юнацьких олімпійських фестивалях, Всесвітніх гімназіадах, чемпіонатах Світу та Європи серед школярів та студентів».

Сприяє розвитку олімпійського руху в Україні, співпрацює з місцевими громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості, радами, фондами, комісіями та координує їх діяльність згідно із законодавством [15].

Фізична культура і спорт Київської області має сталий розвиток в напрямку будівництва нових спортивних споруд і залучення населення до фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи. В області функціонують 4264 спортивних споруд, до якої включено 64 стадіони, 18 плавальних басейнів, 736 спортивних залів, 646 приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять, 2523 площинні спортивні споруди. Проте основна кількість існуючих спортивних споруд не відповідає сучасним вимогам та потребує модернізації і приведення до європейських стандартів.

Практично збережена мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл всіх форм власності та підпорядкування. Їхня кількість відносно кількості населення області перевищує середній показник по Україні, але поступається кількості ДЮСШ у Львівській та Одеській областях [42].

Наразі у Київській області спостерігається тенденція, що свідчить про збільшення кількості громадян, які мають недостатній рівень оздоровчої рухової

активності, в середньому на 1% в рік. Це зумовлено невідповідністю рівня матеріально-технічної бази дитячо-юнацьких спортивних шкіл сучасним вимогам, низьким рівнем забезпеченості спортивними спорудами, недостатнім рівнем фінансового забезпечення, що призводить до скорочення їх мережі та кількості дітей і підлітків до систематичних занять спортом у системі дитячо-юнацького та резервного спорту [32].

Завдяки спортивним досягненням Київська область продовжує посідати 3 місце серед інших регіонів України у рейтингу неолімпійських видів спорту та 5 місце у рейтингу олімпійських видів спорту (за результатами 2019-2020 років).

З метою створення необхідних соціально-економічних та організаційно-технічних умов для розвитку фізичної культури та спорту, збільшення кількості та підвищення якості фізкультурно-оздоровчих послуг населенню в області реалізується Київська обласна програма розвитку фізичної культури та спорту «Київщина спортивна» на 2017-2021 роки, затверджена рішенням Київської обласної ради від 19.05.2017 № 291-14-VII (зі змінами).

«Протягом 9 місяців 2021 року відремонтовано 8 спортивних майданчиків та 2 спортивних зали, у м. Біла Церква відкрито мультифункціональний майданчик з ґумовим покриттям для занять ігровими видами спорту. Продовжується будівництво 52 спортивних майданчиків та 3 футбольних полів із штучним покриттям. Всього в області нараховується 2299 спортивні споруди.

У загальноосвітніх школах всіма видами фізкультурно-оздоровчої роботи займається 115,2 тис. учнів (у січні-вересні 2019 року – 117,2 тис. учнів), що складає 27,1% від загальної чисельності учнів. Залучено до регулярних занять 507 дітей-інвалідів з числа школярів (у відповідному періоді 2019 року – 519 учнів)».

Станом на 01.10.2021 в області функціонує 54 дитячо-юнацьких спортивних школи, в яких займаються та вдосконалюють свою спортивну майстерність 24,4 тис. дітей та підлітків.

На результати розвитку сфери фізичної культури і спорту у 2021 році вплинули карантинні обмеження, встановлені при проведенні фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів. На чемпіонати та Кубки України відряджено 70 спортивних делегацій з олімпійських та неолімпійських видів спорту (у січні-вересні 2020 року – 46 делегацій), організовано та проведено 36 офіційних чемпіонатів та Кубків Київської області з олімпійських та неолімпійських видів спорту (за 9 місяців 2020 року – 28). У цих змаганнях спортсменами області здобуто 140 медалей з олімпійських видів спорту та 14 – з неолімпійських.

За результатами участі у змаганнях та виконання класифікаційних норм і вимог Єдиної спортивної класифікації за 9 місяців 2021 року присвоєно почесних спортивних звань: майстрів спорту України – 52 спортсменам (за аналогічний період 2020 року – 199), кандидатів в майстри спорту та I спортивних розрядів – 645 спортсменам (9 місяців 2019 року – 434 спортсменам) [37].

«Відділення НОК України в Київській області є обласним осередком НОК України, що діє зі статусом юридичної особи та є основою організаційної побудови НОК України. Відділення НОК України в Київській області враховується як відокремлений підрозділ НОК України виключно для цілей Закону України «Про громадські об’єднання» та чинного законодавства України та нормативних актів».

«Відділення НОК України в Київській області має статус юридичної особи, з урахуванням особливостей, установлених Законом України «Про громадські об’єднання», має самостійний баланс, печатку і штампи з власним найменуванням, рахунки в установах банків, фірмовий бланк, зразки яких затверджуються Виконкомом НОК України в установленому порядку, а також використовує олімпійську символіку згідно з правилами Олімпійської Хартії та вимогами Виконкому НОК України. Відділення НОК України в Київській області здійснює свою діяльність на території Київської області. Відділення здійснюють свою діяльність у відповідності з чинним законодавством України,

Статутом НОК України та цим Положенням про відділення, затвердженим Виконкомом НОК України, та з урахуванням особливостей, установлених Законом України «Про громадські об'єднання».

Київське обласне відділення НОК України було створене і набрало статусу юридичної особи в 1997 році. Першим головою було обрано Івана Панасовича Кураченка, який більше 20 років очолював цю організацію.

Сьогодні головою відділення НОК України у Київській області є Малинський Ігор Йосипович, член НОК України, Заслужений тренер України з вільної боротьби.

«Метою діяльності відділення НОК України в Київській області є реалізація та захист прав і основних свобод шляхом розвитку та зміцнення олімпійського руху, поширення принципів олімпізму у співробітництві з органами влади та місцевого самоврядування, громадськими та іншими об'єднаннями на засадах незалежності та доброї волі в інтересах спорту і олімпійського руху та захист інтересів своїх членів».

Із самого початку свого існування відділення активно включилося в роботу по розвитку Олімпійського руху та популяризації здорового способу життя в області.

Починаючи з XXIV літніх Олімпійських ігор у Сеулі, Південна Корея, спортсмени Київщини брали участь у всіх міжнародних спортивних форумах.

У Сеулі Олександр Кириченко у змаганнях з велоспорту на треку здобув дві золоті нагороди. У змаганнях з веслування на байдарках і каное дві срібні нагороди виборов заслужений майстер спорту з Вишгородського району Ігор Нагаєв. На цій же Олімпіаді Олена Немашкало у складі збірної команди з гандболу була нагроджена бронзовою медаллю [22].

У 1996 році спортсмени Незалежної України вперше виступили окремою командою на XXVI літніх Олімпійських іграх в Атланті. У її складі був 21 спортсмен з Київщини. Спортсмени брали участь у змаганнях з боксу, вільної та греко-римської боротьби, веслуванні академічному та на байдарках і каное, вітрильного спорту, велосипедного спорту на треку, легкої атлетики та

плавання [22]. Чемпіоном Олімпіади у найпрестижнішій суперважкій категорії став славнозвісний нині боксер, вихованець броварського вищого училища фізичної культури Вітлій Кличко. Ще чотири спортсмени завоювали бронзові нагороди. Це – заслужений майстер спорту Олександр Багач (штовхання ядра), борець греко-римського стилю Андрій Калашников, борець вільного стилю Заза Зазіров та Ельбрус Тедеєв. Коли б в Атланті спортсмени Київщини виступали окремою командою, то область посіла б 42 місце серед 198 країн світу – учасниць Олімпіади.

На старті XXVII Олімпійських ігор, що відбулися у 2000 році в місті Сідней (Австралія), у складі збірної України вийшло 12 спортсменів з Київщини. Вихованець спеціалізованої школи «Промінь» з Білої Церкви Сергій Матвеєв у командній гонці на велотреку здобув срібну медаль.

У серпні 2004 року в столиці Греції Афінах відбулися XXVIII літні Олімпійські та XII Параолімпійські ігри [22]. Від Київської області до складу Олімпійської збірної команди України було включено 18 спортсменів із 8 видів спорту та 2 спортсмени – до складу Параолімпійської збірної команди. Спортсмени з Київщини брали участь у змаганнях з легкої атлетики, важкої атлетики, плавання, вітрильного спорту, веслування академічного, веслування на байдарках і каное, велоспорт – трек, гандболу. Срібну медаль з вітрильного спорту привіз на Київщину Родіон Лука.

Таким чином, розвиток спортивної інфраструктури дає приплив нових робочих місць, а розвиток спорту сприяє створенню видовищної індустрії, що має велике економічне значення. Перемоги спортсменів сприяють зростанню патріотизму, зміцненню морального духу населення й гордості за країну, область, місто, колектив. Тому кожне місто Київської області й регіон вцілому повинен мати інтерес у розвитку власної економічної бази в контексті розвитку фізичної культури і спорту й повною мірою відповідати перед своїм населенням і державою за ефективне використання фінансових коштів. Керівникам державних і громадських організацій, усім суб’єктам управління при виконанні своїх професійних обов’язків необхідно створювати умови для

ефективного використання можливостей фізичної культури й спорту в інтересах всебічного фізичного й духовного розвитку особистості, зміцнення здоров'я, профілактики захворювань і девіантної поведінки молоді, адаптації людей до умов сучасного життя, формуванні потреби в регулярних заняттях фізичною культурою й спортом, залучення до здорового способу життя.

РОЗДІЛ 3.
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В РЕГІОНІ

Основне завдання, що ставиться сьогодні перед спортивною галуззю України – це побудова ефективної системи державного регулювання й планування відносин даної галузі, адекватної сучасним українським ринковим умовам.

Наслідком перехідного періоду у сфері фізичної культури й спорту є мінімальне законодавче регулювання, відсутність чіткої суб'єктної структури спортивної галузі й відпрацьованих організаційно - правових зв'язків між суб'єктами, судова практика, що складається, правозастосування у сфері фізичної культури й спорту, слабко розвитий документальний і договірної оборот, невідповідність українських організаційно-правових стандартів і методів міжнародним реаліям. Побудова нової системи державного регулювання й вирішення вищевказаних проблем на державному рівні відбувається поступово й не завжди відповідає реальним потребам галузі. Ситуація ускладнюється тим, що побудова ефективної системи управління неможливо без детальної комплексної регламентації взаємин державних органів управління фізичною культурою й спортом і відповідними органами на регіональному рівні. Така регламентація повинна стосуватися питань розмежування повноважень, порядку взаємодії з територіальними органами, державними організаціями, відомствами, спеціалізованими підприємствами, міжвідомчої координації [24].

Останніми роками була проведена велика робота щодо реорганізації органів управління фізичною культурою і спортом України, значно збільшився обсяг фінансування фізкультурно-спортивної сфери [27]. Проте зусилля з модернізації існуючої системи управління фізичною культурою і спортом

позитивно відбиваються на розвитку спорту в набутті вищих досягнень. У той же час розвиток загальнодоступного спорту залишається на низькому рівні і не відповідає потребам суспільства.

«Задля успішного управління розвитком спорту для всіх в Україні необхідно змінити існуючу парадигму поглядів на характер взаємозв'язку елітного і масового спорту, де масовий спорт розглядається в контексті підготовки спортсменів вищої кваліфікації. Нова парадигма визначається визнанням соціальної самоцінності спорту для всіх як засобу поліпшення якості життя окремого індивіда і суспільства в цілому, незалежно від цілей розвитку спорту вищих досягнень. Важливим питанням є фінансування розвитку фізичної культури і спорту, врахування зарубіжного досвіду. Наші дослідження джерел фінансування фізичної культури і спорту в розвинених країнах Європи і Америки показують абсолютно інший стан справ, на відміну від Україні. По-перше, грошових коштів на фізичну культуру і спорт виділяється у багато разів більше. По-друге, позабюджетне фінансування цієї галузі багаторазово перевищує бюджетне фінансування фізичної культури і спорту».

Основною проблемою в Київській області, незважаючи на отримані досягнення і здобутки, є недостатній рівень розвитку фізичного виховання, фізичної культури і спорту, що не відповідає сучасним вимогам і не може задовольнити потреби населення. Варто виокремити основні проблемні питання галузі. Насамперед, це незадовільний стан утримання і використання матеріально-технічної бази фізичної культури і спорту області. Через відсутність стабільних джерел фінансування діюча система спортивних споруд не відповідає санітарно-гігієнічним і технічним вимогам.

Украй незадовільно забезпечено спортивними об’єктами населення сільської місцевості, де на 160 сіл припадає один стадіон, на 30 сіл - один спортивний зал. Майже 700 сільських населених пунктів області взагалі не мають спортивних споруд.

Негативний вплив на розвиток фізичної культури і спорту має відсутність чітко скоординованої програми взаємодії різних державних структур і громадських організацій, що беруть участь у фізкультурно-спортивному русі.

Складна ситуація склалася із кадровим забезпеченням сфери фізичної культури і спорту. На сьогодні, тільки 4 % трудових колективів області мають штатних спеціалістів, які проводять фізкультурно-оздоровчу роботу. Штатні інструктори-методисти відсутні на підприємствах, в установах, організаціях більше ніж у половини районів і міст області.

Недостатня увага приділяється фізичному вихованню в сім'ях, загально-освітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, відбувається згортання фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи у виробничій сфері.

Всі зазначені проблеми, в цілому, відносяться до суб'єктів організації фізкультурного руху на Київщині: Київських обласних організацій фізкультурно-спортивних товариств «Динамо», «Колос», «Спартак», «Україна»; Комунальних закладів Київської обласної ради: «Київська обласна школа вищої спортивної майстерності», «Київський обласний центр олімпійської підготовки», «Київська обласна дитячо-юнацька спортивна школа», «Київська обласна комплексна дитячо-юнацька спортивна школа», «Спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву з велоспорту «Промінь», що є закладами обласного рівня, тобто потребують фінансування за рахунок обласного бюджету, відповідні заходи програми будуть здійснюватися із зазначеного джерела.

Звідси гостра потреба у визначенні програмних підходів та пріоритетних напрямів фізичного виховання, фізичної культури і спорту, необхідності формування, насамперед у молоді, позитивного іміджу спортивно-масової роботи, що забезпечували б ефективне функціонування галузі в сучасних умовах.

«У напрямі вдосконалення системи державного регулювання необхідно вирішити такі основні завдання:

1. Підвищення інтересу різних категорій громадян України до занять фізкультурою і спортом за допомогою:

- адаптації юнацької фізичної культури до сучасних вимог і стандартів, переходу до занять ігровими видами спорту;

- забезпечення доступності занять спортом для різних категорій громадян, в тому числі розробки і застосування механізму пільгового і безкоштовного відвідування спортивних споруд малозабезпеченими категоріями громадян (студентами, інвалідами, особами похилого віку та ін.);

- створення і розвитку системи волонтерів (добровільних помічників) в масовому спорті;

- розробки і реалізації програми організації пропаганди фізичної культури і занять спортом як складової частини здорового способу життя, що включає в себе соціальну рекламу, пропаганду фізичної культури і здорового способу життя, спеціальні проекти засобів масової інформації (освітлення змагань, свята відкриття спортивних центрів тощо), інформаційну підтримку в мережі Інтернет;

- забезпечення високої якості спортивних послуг шляхом впровадження системи сертифікації фізкультурно-спортивних організацій і центрів для занять спортом;

2. Розвиток інфраструктури масового спорту, як в освітніх установах, так і за місцем проживання, в тому числі: будівництво багатофункціональних залів; залів з басейнами; стадіонів-майданчиків в освітніх установах; спортивних центрів, що знаходяться у власності держави» [46].

Крім того, важливе значення для розвитку системи фізичної культри і спорту займає фінансування зазначеної сфери. В цілому, бюджетне фінансування слід здійснювати відповідно до пріоритетів розвитку окремих видів спорту (найбільш перспективних, з точки зору популярності серед населення і можливих результатів на міжнародних спортивних змаганнях) і пріоритетів в рамках стратегічних цілей соціальної політики держави (фізична підготовка військовослужбовців і кадрів правоохоронних органів; фізичне

виховання в системі державної освіти; лікувальна фізкультура в системі державної охорони здоров'я та санаторнокурортного обслуговування). визначення пріоритетних напрямків і проектів фізкультурно-спортивної діяльності, фінансування яких йде з бюджетів різних рівнів, має здійснюватися на основі використання результатів експертизи і ранжирування їх значимості з точки зору програм соціально-економічного розвитку України.

Всі проекти в галузі фізичної культури і спорту, які не потрапляють в категорію пріоритетних, повинні фінансуватися за рахунок бюджетних джерел в обмеженому ступені. Подібних проектів держава може надавати в непрямих варіантах технічної підтримки (організаційні, матеріальні, політичні). До фінансування таких проектів слід залучати позабюджетні джерела: кошти позабюджетних фондів, спонсорські кошти, інвесторів, населення і т.п. Метою подібної діяльності є відхід від тотального прямого фінансування фізичної культури і спорту різних рівнів і видів і зменшення їх залежності від бюджетних коштів [29].

Запропонована система збалансованих показників сфери фізичної культури і спорту, демонструє економічний ефект від диверсифікації джерел фінансування, який виражається в зниженні навантаження на державний бюджет. Крім того, залучення позабюджетних коштів надає розвитку окремим елементам системи фізичної культури і спорту.

«Муніципальні органи управління фізичною культурою і спортом мають підтримувати спортивні федерації, які в змозі функціонувати самостійно і потребують тільки «пускових засобів» (мінімальних бюджетних коштів, які є базовими для проведення фізкультурноспортивного заходу, що «коштує» набагато дорожче. Пропонована нами схема значно відрізняється від традиційної схеми роботи спорткомітетів за календарними планами. Відсутність планового фінансування примушує федерації активізувати діяльність зі знаходження джерел самофінансування, врешті решт, підвищуючи ефективність їх діяльності».

Управління фізкультурно-спортивною сферою в сучасних умовах включає пошук і залучення до фінансування спорту всіх позабюджетних кошів. Так, спорт вищих досягнень має значний «рекламний» потенціал. Відповідні можливості можна виявити і у сфері спорту для всіх, наприклад шляхом встановлення партнерських стосунків з міськими підприємствами спортивної індустрії, оскільки поява нових «фізкультурників» означає розширення місткості відповідного ринку товарів і послуг [18].

Таким чином, важливим завданням в рамках вдосконалення системи державного регулювання фізичною культурою і спортом є оптимізація системи фінансування, орієнтована, з одного боку, на підвищення загального рівня фінансового забезпечення галузі, з іншого боку - на зниження навантаження на державний бюджет. Подібне вдосконалення фінансових механізмів повинно будуватися на основі диверсифікації джерел фінансування та збільшення частки позабюджетних коштів.

У нових соціально-економічних умовах будівництво спортивних споруджень і їх реконструкція повинні здійснюватися не тільки за рахунок бюджетних коштів різного рівня, але й шляхом залучення засобів вітчизняних і закордонних інвесторів. Назріло завдання зі здійснення заходів, що стимулюють розвиток ринку фізкультурно-спортивних послуг і створення індустрії спортивних товарів і встаткування.

Аналіз спектра функцій, покладених на різні рівні державного регулювання дозволив нам сформулювати й внести пропозиції по розмежуванню повноважень і функцій управління між центром і органами місцевого самоврядування.

Пропонується кардинальний варіант удосконалення системи взаємодії зі спортивними громадськими організаціями, реалізація якого приведе до значного підвищення персональної відповідальності керівників регіонів перед державою за розвиток видів спорту, виступ збірних команд країни на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу і Європи, раціональне використання виділюваних державних фінансових і матеріальних ресурсів. Це в підсумку

означає додання всеукраїнським асоціаціям за різними видами спорту статусу державно-суспільних об’єднань. Стимулюючим фактором підвищення ефективності підготовки спортсменів високого класу є створення регіональних центрів спортивної підготовки, що дасть значний фінансовий ефект за рахунок наближення місць проведення навчально-тренувальних зборів за тими видами спорту, які культивуються в тому або іншому регіоні України за місцем проживання спортсменів і тренерів.

Таким чином, для досягнення найкращих результатів з найменшими витратами необхідно керуватися певними засадами, що дозволяють оптимізувати функції державного регулювання й структуру фінансових ресурсів залежно від форми власності суб’єктів фізкультурно-спортивного руху. Серед цих принципів визначені такі:

- доступність;
- державна підтримка;
- орієнтація на вирішення пріоритетних завдань;
- дотримання інтересів усіх учасників спортивно-фізкультурного процесу;
- відповідальність;
- соціальна значимість функцій;
- конкурентоспроможність.

Вагоме значення для розвитку системи фізичної культури і спорту займає також інноваційний рівень даної сфери. Склад інноваційної системи управління розвитком спорту для всіх включає державне і громадське регулювання, інноваційні технології та механізм саморозвитку, обумовлений потребою особи у власних спортивно-оздоровчих заняттях. Інноваційні технології залучення різних соціальних груп населення в спортивно-оздоровчі заняття спираються на особово орієнтований підхід і включають організацію масових доступних змагань для всіх охочих, а також фізкультурне виховання і навчання населення.

Визнання муніципальних органів управління фізичною культурою і спортом як основної ланки державного регулювання спорту для всіх дозволяє ефективно розвивати фізкультурно-спортивну сферу міського суспільства.

Для розвитку спорту для всіх в регіонах України потрібні: різноманітність видів спорту і фізичної активності; врахування місцевих особливостей (природно-кліматичних, культурних, релігійних і т. д.); умови для прояву громадських ініціатив; гнучке планування; державна протекціоністська підтримка. Для цих завдань найбільш адекватнішою є схема управління, в якій важливу роль відіграють органи місцевого самоврядування (муніципалітети).

«Відповідно до концепції адміністративної реформи, що здійснюється нині в Україні, муніципальна влада повинна розглядатися як найважливіший інструмент загальнодержавної політики, маючи при цьому певну самостійність, засновану на принципах місцевого самоврядування. У сферу компетенції органів місцевого самоврядування входить забезпечення умов для розвитку на території муніципалітету масової фізичної культури і спорту. Будучи точкою безпосередньої взаємодії «демосу» і «кратії», муніципалітети знаходяться ближче до повсякденних потреб людей і способів задоволення цих потреб, мають більшу гнучкість і мобільність у вирішенні місцевих проблем і у поліпшенні якості життя міського суспільства».

Муніципальні органи управління фізичною культурою і спортом (міські і районні спорткомітети) повинні взяти на себе відповідальність за розвиток масової фізичної культури і спорту для всіх в муніципальних утвореннях. Задля життєздатності системи управління необхідно звільнити муніципальні органи управління фізичною культурою і спортом від завдань щодо розвитку спорту вищих досягнень, які вони виконують, що нині значною мірою шкідливо впливають на розвиток спорту для всіх.

Важливим елементом спортивної політики в регіоні є організація спортивно-оздоровчої роботи за місцем проживання:

- будівництво дворових спортивних майданчиків і площинних споруд у житлових мікрорайонах;

- забезпечення майданчиків муніципальними тренерами і організація їх роботи;

- організація в мікрорайонах спортивних змагань дворових команд, а також спортивних свят;

- залучення до роботи на дворових спортивних майданчиках добровільних помічників-волонтерів, дорослих і підлітків.

Політика спорту в регіоні для всіх повинна мати соціально-орієнтований характер і ув'язуватися з муніципальною соціальною політикою по таких напрямах:

- збереження доброго фізичного стану літніх громадян за допомогою засобів оздоровчої фізичної культури і спорту для всіх;

- впровадження заходів щодо відповідних соціально вразливих груп населення, наприклад, дітей, з метою їхньої адаптації та соціалізації в суспільстві;

- організація спортивно-оздоровчих занять для інвалідів в цілях їх соціальної і фізичної реабілітації.

Механізм саморозвитку спорту для всіх базується на двох принципах, спільна і взаємозв'язана дія яких потрібна для досягнення загального результату:

- змагання – організація масових змагань для всіх охочих;

- освітньо-виховний – організація фізкультурної освіти і виховання різних груп населення.

Громадське регулювання спорту для всіх здійснюється за рахунок широкого залучення фізкультурноспортивних об'єднань, федерацій, клубів, що мають різний статус. По суті, ці люди є волонтерами – добровільними помічниками. У всьому світові рух спортивних волонтерів дуже розвинений. Коли держава бере на себе місію організувати фізкультурно-оздоровчі заняття для різних груп населення, це є дорогою і неефективною управлінською технологією. У той же час, за рахунок діяльності громадських фізкультурно-

спортивних організацій можуть з'являтися «самодіяльні» фізкультурники (індивіди, самостійно задовольняючі свої потреби в руховій активності).

Таким чином, вдосконалення державного регулювання системи фізичної культури і спорту є стратегічною метою і має бути спрямована на рішення таких проблем:

- визнання соціальної самоцінності спорту для всіх незалежно від цілей розвитку спорту вищих досягнень як пріоритетного напряму державної спортивної політики;

- проведення статистичного обліку і аналізу показників спорту для всіх різних муніципальних утворень;

- активізація процесу наукового пошуку і науково-технічних розробок, інформаційне забезпечення, випуск відповідних наукових журналів, проведення конференцій і семінарів з тематики спорту для всіх;

- координація підготовки і перепідготовки кадрів для роботи у сфері спорту для всіх.

Органи управління фізичною культурою і спортом регіонів України мають бути «точкою сполучення» розвитку спорту вищих досягнень і спорту для всіх на конкретній території через рішення таких проблем:

- розвиток дитячо-юнацького спорту;

- підтримка і розвиток спортивної бази;

- участь у формуванні витрат місцевих бюджетів за статтею «Фізична культура і спорт»;

- законодавча підтримка розвитку спорту для всіх на цій території;

- науково-методична підтримка розвитку спорту для всіх.

Муніципальні органи управління фізичною культурою і спортом повинні розвивати види і форми спорту для всіх відповідно до місцевих кліматичних, культурних та інших особливостей муніципальних утворень. Муніципальна спортивна політика повинна включати такі напрями:

- організацію взаємодії органів управління фізичною культурою і спортом з фізкультурноспортивними організаціями різних форм власності, у тому числі громадськими;

- врахування особливостей планування і контролю спорту для всіх;

- використання бюджетного фінансування спорту для всіх як «пускових засобів» із залученням додаткових джерел фінансування;

- організацію спортивно-оздоровчої роботи за місцем проживання;

- впровадження нових форм масових змагань і оздоровчо-рекреаційних заходів, нетрадиційних видів спорту і активного відпочинку;

- організацію роботи із засобами масової інформації, використання можливостей Інтернету;

- підготовка громадських інструкторів із спорту, підтримка їх діяльності;

- поєднання соціальної і спортивної політики при розробці соціально орієнтованих спортивнооздоровчих програм.

«Структурна організація спорту для всіх є різноманітними формами спортивно-оздоровчих організацій: громадські об'єднання, національні, муніципальні, відомчі, комерційні, приватні організації. Державна підтримка їх діяльності здійснюється на конкурсній основі відповідно до принципу «пускових засобів», тобто мінімальних бюджетних коштів, необхідних для організації спортивно-оздоровчої діяльності, яка коштує набагато дорожче за рахунок спонсорських коштів, власних зусиль громадських кадрів, інших залучених коштів».

Інноваційні технології розвитку спорту для всіх включають:

- організацію масових змагань для всіх як залучального механізму в спортивно-оздоровчі заняття;

- інформаційно-агітаційну підтримку з використанням засобів масової інформації, Інтернету, проведенням спортивно-видовищних шоу, використанням спортивно-оздоровчої атрибутики;

- організацію спортивно-оздоровчої роботи за місцем проживання, будівництво і реконструкцію дворових спортивних майданчиків;

- організацію різних форм спортивно-оздоровчої роботи для різних цільових груп;

- взаємодію розвитку спорту для всіх і соціальної політики, особливу увагу до соціально-вразливих груп (соціально незабезпеченим дітям і підліткам, жінкам, пенсіонерам, інвалідам);

- залучення позабюджетних засобів;

- підготовку і залучення добровільних помічників-волонтерів.

ВИСНОВКИ

Дослідивши теми випускної кваліфікаційної роботи «Вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні» можемо зробити наступні висновки:

1. Державне регулювання розвитком сфери фізичної культури й спорту виступає важливим інструментом у реалізації завдань соціальної політики держави. Значимість державного регулювання фізичної культури й спорту для досягнення цілей соціальної політики сформульована в низці програмних документів державного рівня, що визнають потенціал галузі найменш витратним і найбільш ефективним засобом морального й фізичного розвитку суспільства. Сутність поняття «державне регулювання фізичної культури і спорту на регіональному рівні» ми розуміємо як комплексну, системну діяльність органів державної влади регіонального рівня з метою розвитку галузі фізичної культури і спорту в регіоні, задоволення потреб територіальної громади, духовних, фізичних, інтелектуальних запитів громадян з урахуванням соціальних, економічних, національних, етнічних чинників.

2. Вивчаючи особливості сучасного розвитку фізичної культури і спорту в регіонах зарубіжних країн варто зазначити, що у світі немає єдиної моделі спортивного законодавства. І немає такої моделі, яка б ближче всього підходила для українського спорту. У переважній більшості закордонних країн, незалежно від того, чи прийнятий в цій країні закон про спорт чи ні, існують розмежування повноважень між державними органами всіх рівнів і суспільними спортивними організаціями. У даному контексті на перше місце виходять завдання соціальної політики, які можуть бути вирішені за допомогою розвитку фізкультурноспортивного руху в українському суспільстві. Такі, як зміцнення здоров’я нації, підвищення працездатності населення, пропаганда й формування здорового способу життя. Без участі держави розв’язати ці

завдання в умовах складної соціально-економічної й демографічної ситуації не представляється сьогодні можливим.

Досвід державного регулювання фізкультурно-спортивною діяльністю в закордонних країнах дає підстави говорити, що найбільш підходящою моделлю державного регулювання для України є європейська. Саме Європа історичний і культурний центр виникнення і поширення спорту. Історичне лідерство дає Європейському союзу підстави вважати себе лідером у формуванні концепцій і стандартів управління спортом.

Найбільш важливими з поміж усіх країн ЄС, для пошуку і використання цікавих підходів до розвитку спорту в громадах, є відомості про спорт на місцевому рівні в Польщі. Адже адміністративно-територіальна реформа в Україні була започаткована і використовує у вирішенні різноманітних проблем досвід саме Польщі. Вважається, важливим є створення умов для відпочинку і спорту. А отже, необхідно активізувати інвестиції в спортивну інфраструктуру. Тож потрібна дієва підтримка проєктів, спрямованих на розвиток інфраструктури. Адже дослідження показують, що спортивні проекти можуть допомагати розвитку громади.

3. Аналізуючи діяльність регіональних відділень Національного олімпійського комітету (НОК) України, варто зазначити, що одним із пріоритетних напрямів діяльності НОК України є створення ефективної розвиненої структури регіональних відділень та їх взаємодія з усіма суб’єктами олімпійського руху на місцях, органами місцевого самоврядування та виконавчої влади. Регіональні відділення Національного олімпійського комітету (НОК) України активно залучають бюджетні й позабюджетні кошти для здійснення статутної діяльності, проведення заходів, виплати стипендій тощо. Так, 2019 р., за даними регіональних відділень, з місцевих бюджетів було залучено близько 8,4 млн грн. Найбільше коштів від місцевої влади попереднього року отримали Вінницьке (1,71 млн грн), Житомирське (1,2 млн грн), Черкаське (995 тис. грн), Дніпропетровське (майже 770 тис. грн) відділення. Регіональні відділення співпрацюють із партнерами та спонсорами,

які надають як фінансову, так і матеріальну допомогу на здійснення статутної діяльності осередків. 2020 р. сума такої допомоги в цілому склала близько 6 млн грн.

У 2020 р. підтримка із місцевих бюджетів на діяльність відділень, за даними осередків, становила близько 8,43 млн. грн. Як приклад, видатки загального фонду бюджету на фізичну культуру і спорт Ірпінської міської територіальної громади на 2022 рік складають 2% від загальної кількості видатків. Так, загальний обсяг видатків на фізичну культуру і спорт в 2022 році визначений в сумі 10 303 695,0 грн.

У 2021 р. продовжується активна співпраця відділень з місцевою владою, набуває постійної тенденції підтримка та відзначення кращих спортсменів і тренерів з обласних і міських бюджетів, визначення кращих за результатами місяця тощо. Усі регіональні відділення беруть активну участь у проведенні заходів і проектів НОК з урахуванням карантинних обмежень, викликаних пандемією корона вірусу COVID-19. Окрім фінансової підтримки на діяльність відділень, НОК України надає підтримку у вигляді сувенірної атрибутики на основні проекти.

4. Фізична культура і спорт Київської області має сталий розвиток в напрямку будівництва нових спортивних споруд і залучення населення до фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи. В області функціонують 4264 спортивних споруд, до якої включено 64 стадіони, 18 плавальних басейнів, 736 спортивних залів, 646 приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять, 2523 площинні спортивні споруди. Проте основна кількість існуючих спортивних споруд не відповідає сучасним вимогам та потребує модернізації і приведення до європейських стандартів.

Наразі у Київській області спостерігається тенденція, що свідчить про збільшення кількості громадян, які мають недостатній рівень оздоровчої рухової активності, в середньому на 1% в рік. Це зумовлено невідповідністю рівня матеріально-технічної бази дитячо-юнацьких спортивних шкіл сучасним вимогам, низьким рівнем забезпеченості спортивними спорудами, недостатнім

рівнем фінансового забезпечення, що призводить до скорочення їх мережі та кількості дітей і підлітків до систематичних занять спортом у системі дитячо-юнацького та резервного спорту.

Завдяки спортивним досягненням Київська область продовжує посідати 3 місце серед інших регіонів України у рейтингу неолімпійських видів спорту та 5 місце у рейтингу олімпійських видів спорту (за результатами 2019-2020 років).

Відділення НОК України в Київській області є обласним осередком НОК України, що діє зі статусом юридичної особи та є основою організаційної побудови НОК України, метою дільності якого є реалізація та захист прав і основних свобод шляхом розвитку та зміцнення олімпійського руху, поширення принципів олімпізму у співробітництві з органами влади та місцевого самоврядування, громадськими та іншими об’єднаннями на засадах незалежності та доброї волі в інтересах спорту і олімпійського руху та захист інтересів своїх членів.

5. Останніми роками була проведена велика робота щодо реорганізації органів управління фізичною культурою і спортом України, значно збільшився обсяг фінансування фізкультурно-спортивної сфери. Проте зусилля з модернізації існуючої системи управління фізичною культурою і спортом позитивно відбиваються на розвитку спорту в набутті вищих досягнень. У той же час розвиток загальнодоступного спорту залишається на низькому рівні і не відповідає потребам суспільства. Основними проблемами державного регулювання системи фізичної культури і спорту в Київській області та в Україні вцілому на нашу думку, є:

- відсутність чіткої суб’єктної структури спортивної галузі й відпрацьованих організаційно - правових зв’язків між суб’єктами;

- невідповідність українських організаційно-правових стандартів і методів міжнародним реаліям;

- відсутність детальної комплексної регламентації взаємин державних органів управління фізичною культурою й спортом і відповідними органами на

регіональному рівні, а також відсутність чітко скоординованої програми взаємодії різних державних структур і громадських організацій, що беруть участь у фізкультурно-спортивному русі;

- недостатній рівень розвитку фізичного виховання, фізичної культури і спорту, що не відповідає сучасним вимогам і не може задовольнити потреби населення;

- гостра потреба у визначенні програмних підходів та пріоритетних напрямів фізичного виховання, фізичної культури і спорту, необхідності формування, насамперед у молоді, позитивного іміджу спортивно-масової роботи, що забезпечували б ефективне функціонування галузі в сучасних умовах;

- незадовільне забезпечення спортивними об’єктами населення сільської місцевості;

- важливим питанням є фінансування розвитку фізичної культури і спорту та врахування зарубіжного досвіду;

- недостатня увага приділяється фізичному вихованню в сім’ях, загально-освітніх, професійно-технічних і закладах вищої освіти, відбувається згортання фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи у виробничій сфері (особливо гостро ця проблема стала під час пандемії COVID-19).

6. Враховуючи зазначені вище проблеми, основними напрямами вдосконалення державного регулювання системи розвитку фізичної культури і спорту, на нашу думку, є:

- заміна існуючої парадигми поглядів на характер взаємозв’язку елітного і масового спорту, де масовий спорт розглядається в контексті підготовки спортсменів вищої кваліфікації. Нова парадигма визначається визнанням соціальної самоцінності спорту для всіх як засобу поліпшення якості життя окремого індивіда і суспільства в цілому, незалежно від цілей розвитку спорту вищих досягнень;

- налагодження будівництва спортивних комплексів з розвиненою інфраструктурою, а також басейнів та інших спортивних споруд для розвитку пріоритетних видів спорту;

- створення регіональних центрів спортивної підготовки (РЦСП) для членів збірних команд країни за видами спорту, що найбільше успішно розвивається у них. Це дасть значний фінансовий ефект завдяки наближенню місць проживання даної категорії спортсменів і проходження ними навчально-тренувальних зборів, консолідації фінансових, матеріальних і кадрових можливостей;

- бюджетне фінансування фізичної культури і спорту слід здійснювати відповідно до пріоритетів розвитку окремих видів спорту (найбільш перспективних, з точки зору популярності серед населення і можливих результатів на міжнародних спортивних змаганнях) і пріоритетів в рамках стратегічних цілей соціальної політики держави. Визначення пріоритетних напрямків і проектів фізкультурно-спортивної діяльності, фінансування яких йде з бюджетів різних рівнів, має здійснюватися на основі використання результатів експертизи і ранжирування їх значимості з точки зору програм соціально-економічного розвитку України. Всі проекти в галузі фізичної культури і спорту, які не потрапляють в категорію пріоритетних, повинні фінансуватися за рахунок бюджетних джерел в обмеженому ступені;

- підвищення інтересу різних категорій громадян України до занять фізкультурою і спортом за допомогою (адаптації юнацької фізичної культури до сучасних вимог і стандартів, переходу до занять ігровими видами спорту; забезпечення доступності занять спортом для різних категорій громадян; створення і розвитку системи волонтерів (добровільних помічників) в масовому спорті; розробки і реалізації програми організації пропаганди фізичної культури і занять спортом як складової частини здорового способу життя, що включає в себе соціальну рекламу, пропаганду фізичної культури і здорового способу життя, спеціальні проекти засобів масової інформації, інформаційну підтримку в мережі Інтернет; забезпечення високої якості спортивних послуг

шляхом впровадження системи сертифікації фізкультурно-спортивних організацій і центрів для занять спортом)

- розвиток інфраструктури масового спорту, як в освітніх установах, так і за місцем проживання, в тому числі: будівництво багатофункціональних залів; залів з басейнами; стадіонів-майданчиків в освітніх установах; спортивних центрів, що знаходяться у власності держави;

- важливим елементом спортивної політики в регіоні є організація спортивно-оздоровчої роботи за місцем проживання: будівництво дворових спортивних майданчиків і площинних споруд у житлових мікрорайонах; забезпечення майданчиків муніципальними тренерами і організація їх роботи; організація в мікрорайонах спортивних змагань дворових команд, а також спортивних свят; залучення до роботи на дворових спортивних майданчиках добровільних помічників-волонтерів, дорослих і підлітків. Крім того, політика спорту в регіоні для всіх повинна мати соціально-орієнтований характер і бути пов’язана з муніципальною соціальною політикою;

- інноваційні технології розвитку державного регулювання фізичної культури і спорту для всіх повинні включати: організацію масових змагань для всіх як залучального механізму в спортивно-оздоровчі заняття; інформаційно-агітаційну підтримку з використанням засобів масової інформації, Інтернету, проведенням спортивно-видовищних шоу, використанням спортивно-оздоровчої атрибутики; організацію спортивно-оздоровчої роботи за місцем проживання, будівництво і реконструкцію дворових спортивних майданчиків; організацію різних форм спортивно-оздоровчої роботи для різних цільових груп; взаємодію розвитку спорту для всіх і соціальної політики, особливу увагу до соціально-вразливих груп (соціально незабезпеченим дітям і підліткам, жінкам, пенсіонерам, інвалідам); залучення позабюджетних засобів; підготовку і залучення добровільних помічників-волонтерів.

Розвиток системи фізичної культури і спорту в регіонах України може мати більш результативне продовження завдяки оптимізації і реформуванню наявних управлінських механізмів, гарантуванню плідної взаємодії органів

управління різних рівнів та суспільних інститутів відповідно до актуальних потреб державного, регіонального та місцевого рівнів у процесі надання цільових послуг у сфері фізичної культури і спорту. Державне регулювання сфери фізичної культури і спорту повинно максимально відповідними сучасному розвитку України, реагувати на вірогідні внутрішні та зовнішні поточні зміни в суспільстві та орієнтуватися на функціональне призначення управління правовими, організаційними та економічними процесами, що спрямовані на оптимізацію функціонування механізмів матеріально-технічного, фінансового, кадрового та інформаційного забезпечення цієї сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Alaj, I., Arifi, F., & Metaj, Z. Structural Characteristics of Sport Organizations in Kosovo. *Sport Mont*. 2018, 16 (1), 45-47, doi: 10.26773/smj.180210

2. Griban, G., Kobernyk, O., Terentieva, N., Shkola, O., Dikhtiarenko, Z., Mychka, I., Yeromenko, E., Savchenko, L., Lytvynenko, A., & Prontenko, K. Formation of Health and Fitness Competencies of Students in the Process of Physical Education. *Sport Mont*. 2020, 18(3), 73-78, doi: 10.26773/smj.201008

3. Hill J. The European Commission's White Paper on Sport: a Step Backwards for Specificity? *International Journal of Sport Policy*. 2009. Vol. 1. No. 3. P. 253–266.

4. Jaworek M., Karaszewski W., Kuczmarska M., Kuzel M. Investment expenditure on sport infrastructure in Poland: diagnosis, general trends, and possible prospects. *Journal of Physical Education and Sport*. 2020. № 2. P. 1106–1114. https://DOI:10.7752/jpes.2020.s2154

5. Ministerstwo Sportu i turystyki. Sprawozdanie z realizacji programu «Moje Boisko ORLIK 2012» za ii polrocze 2010. 52 s.

6. Program «Sportowa Polska» - edycja 2020 rozstrzygnięty! URL : https://www.gov.pl/web/sport/program-sportowa-polska---edycja-2020-rozstrzygniety

7. Saatchian V., Azimkhani A., Honari H., & Türkmen M. An Analysis of the Role of the Social Acceptance of University Students' Bicycle Use in Sustainable Urban Development when Epidemics Spread. *Sport Mont*. 2020, 18(3), 7-11. doi: 10.26773/smj.201013

8. Siekmann R. Introduction to International and European Sports Law. The Hague: T.M.C. Asser Press. 2012. P. 210.

9. Адміністративний поділ Польщі. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/ (дата звернення: 16.11.2022).

10. Антонюк І. Запровадження дієвих напрямів потенційного співробітництва в межах агломерації. *Інноваційний розвиток і підвищення рівня спроможності об'єднаних територіальних громад* : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 30 жовтня – 29 листопада 2019 р. ; за заг. ред. І. А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 18-20.

11. Базенко В. А. Розвиток фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади в умовах децентралізації влади в Україні : дис. …канд. наук з держ. Упр. : 25.00.04. Одеса, 2010. 267 с.

12. Бортніцький Т., Біттель Я., Метельський П. Самоуправління як шлях до благополуччя. Польський досвід децентралізації влади. 105 с.

13. В Україні самий короткий термін здорового життя в Європі. URL : https://112.ua/obshchestvo/v-ukraine-samyy-korotki-srok-zdorovoy-zhizni-v-evrope-issledovanie-553982.html?fbclid=IwAR3xrEIfOLsH3KZPFGnSdLjH2VcoKnBF0e_n7nDoP9wmm73fNVDA2m4RZZg (дата звернення: 16.11.2022).

14. Гасюк І. Л. Інформаційно-ресурсне забезпечення галузі «Фізична культура і спорт»: сучасний стан і тенденції розвитку *Теорія і практика державного управління*. 2012 .Вип.3 (30). С.1-12.

15. Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації. Офіційний сайт. URL: https://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=27&Itemid=159 (дата звернення: 21.11.2022).

16. Європейський маніфест «Молоді люди і спорт». URL : http://bmsi.ru/doc/86bd9d1f-1dc6-4b8e-b854-1e1b1633e1a (дата звернення: 21.11.2022).

17. Ефективність державного управління / Ю. Бажал., О. Кілієвіч, Мертенс та ін.; За заг. ред. І. Розпутенка. К.: Вид-во «К.І.С.», 2002. 420 с.

18. Євсєєва О. О. Вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні. *БІЗНЕСІНФОРМ*. № 1. 2013.

URL: file:///C:/Users/HP/Downloads/binf_2013_1_9%20.pdf. (дата звернення: 15.11.2022).

19. Звіт НОК України за 2021 рік. URL: https://noc-ukr.org/about/officialdocuments/zvit-nok-ukraini-za-2021-rik/. (дата звернення: 20.11.2022).

20. Звіт про діяльність НОК України у 2020 році. URL: file:///C:/Users/HP/Downloads/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%9D%D0%9E%D0%9A%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%202020%20.pdf (дата звернення: 20.11.2022).

21. Зуев В. Н., Попова И. М. Європейський підхід до управління в сфері спорту: цінності, норми та інтереси. *Вісник міжнародних організацій*. 2018. Т. 13. № 1. С. 51-65.

22. Історія відділення НОК України у Київській області. Офіційна сторінка Віділення Національного олімпійського комітету України у Київській області. URL: http://noc.org.ua/2021/02/19/istoriya-viddilennya-nok-ukrayini-u-kiyivskij-oblasti/ (дата звернення: 15.11.2022).

23. Історія фізичної культури і спорту: Навч. посібник / М.С. Солопчук. Кам'янець-Подільський: «Абетка-Нова», 2001. 236 с.

24. Історія фізичної культури: Навч. посібник / За ред. проф. С.М. Філя. Харків :"ОВС", 2003. 160 с.

25. Конох А.П. Актуальні проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах. Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. 2005. № 22. С. 162-167.

26. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 16.11.2022).

27. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012 – 2016 роки [Електронний ресурс]. URL: http://dsmsu.gov.ua/index/ua/category/54/2012/1 (дата звернення: 16.11.2022).

28. Кузьменко О. О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою й спортом в Україні та Європі. *Держава та регіони*. Серія: Державне управління. 2011. № 3. С. 36-41. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc gum/Dtr du/2011 3/files/DU311 07.pdf. (дата звернення: 16.11.2022).

29. Мальона С. Б. Організаційно-правові основи фізичної культури: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2008. 345 с.

30. Міжнародна хартія фізичного виховання, фізичної активності і спорту. URL: http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235409r.pdf (дата звернення: 20.11.2022).

31. Офіційний веб-сайт Землі Німеччини Баден-Вюртемберг. Спортивна політика. 2016. URL : http://www.baden-165wuerttemberg.de/de/bw-gestalten/schoenes-und-aktives-baden-wuerttemberg/sport/ (дата звернення: 17.11.2022).

32. План заходів з реалізації у 2021-2023 роках Стратегії розвитку Київської області на 2021-2027 роки: рішення Київської обласної ради від 22.06.2020 № 858-35-VII (зі змінами від 24.12.2020 № 048-01-VIII). URL: https://koda.gov.ua/kiivshhina/rozvytok-regionu/strategiya-rozvytku/ (дата звернення: 20.11.2022).

33. Про затвердження договорів оренди. Наказ Фонду державного майна України від 23.08.2000., № 1774. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0930-00#Text

34. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 27.10.2022 № 3808-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3808-12#Text (дата звернення: 16.11.2022).

35. Програма розвитку Олімпійського руху в Україні на період 2019-2022 років. URL: file:///C:/Users/HP/Downloads/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%9E%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%80%D1%83%D1%85%D1%83%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96.pdf (дата звернення: 16.11.2022).

36. Програма розвитку ООН: індекс людського розвитку в країнах світу в 2014 році. URL : https://gtmarket.ru/news/2014/07/24/6843 (дата звернення: 25.11.2022)

37. Результати соціально-економічного та культурного розвитку області за 9 місяців 2021 року. URL: https://koda.gov.ua/kiivshhina/rozvytok-regionu/soczialno-ekonomichnyj-ta-kulturnyj-rozvytok/ (дата звернення: 15.11.2022).

38. Смарт-спеціалізація в Україні – якою має бути цільова модель. URL: https://www.industry4ukraine.net/publications/smart-speczializacziya-v-ukrayini-yakoyu-maye-buty-czilova-model/#:~:text=Смарт-спеціалізація%20(далі%20«S3,через%20краще%20розкриття%20його%20потенціалу. (дата звернення: 16.12.2022).

39. Соколов А. С. Роль і участь місцевих органів влади Германії і Франції в розвитку фізичного виховання і спорту. *Теорія і практика фізичної культури*. 1999. № 4. С. 45-49.

40. Спортивна Хартія Європи. URL : http://lib.sportedu.ru/GetText.idc?cTxtID=1542 (дата звернення: 27.11.2022)

41. Стратегія у сфері фізичної активності для Європейського регіону ВОЗ. 2016-2025 (Вільнюс, 2015). URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/312762/Physical-activity-strategy-2016-2025-ru.pdf (дата звернення: 14.11.2022).

42. Стратегія розвитку Київської області на 2021-2027 роки: Рішення Київської обласної ради від 19.12.2019 № 789-32-VII (зі змінами від 15.10.2020 № 930-36-VII). URL: https://koda.gov.ua/kiivshhina/rozvytok-regionu/strategiya-rozvytku/ (дата звернення: 20.11.2022).

43. Фізична активність і здоровя в Європі: аргументи на користь дій: під. ред. Nick Cavill, Sonja Kahlmeier и Francesca Racioppi. 2006. URL : https://www.euro.who.int/ru/health-topics/disease-prevention/physical-activity/publications/2006/physical-activity-and-health-in-europe-evidence-for-action (дата звернення: 10.11.2022).

44. Формування дієвої системи державного управління розвитку фізичної культури і спорту: регіональний аспект. *Публічне управління і адміністрування в Україні.* Вип.14. 2019. URL: http://pag-journal.iei.od.ua/archives/2019/14-2019/9.pdf (дата звернення: 10.10.2022).

45. Шевчук І.В. Організаційний механізм державного управління фізичною культурою і спортом на регіональному рівні. *Інвестиції:* практика та досвід. 2014. № 14. С. 136-142.

46. Шевчук О.Р. Механізми державного регулювання фізичної культури і спорту в Україні: дис.. канд..н.з держ.упр.: 25.00.02. Харків, 2019. 202 с.

ДОДАТКИ